

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Sexuální identita: Homosexuální orientace vs.

Homosexuální chování

Tereza Lavičková

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra antropologie

Studijní program Antropologie

Studijní obor Sociální a kulturní antropologie

Bakalářská práce

Sexuální identita: Homosexuální orientace vs.

Homosexuální chování

Tereza Lavičková

Vedoucí práce:

Mgr. Lenka Jakoubková Budilová, Ph.D

Katedra antropologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen
prameny uvedené v seznamu literatury.

Plzeň, duben 2013

.....

Tereza Lavičková

Děkuji všem mým statečným respondentkám za jejich odvahu a ochotu spolupracovat, bez nich by tato práce nemohla vzniknout. A skutečně vřelý dík patří Mgr. Lence Jakoubkové Budilové, Ph.D. za metodickou pomoc, cenné rady a dobře zvolená slova, která mě dovedla až na konec této bakalářské práce.

Porozumět si

neznamená přizpůsobit se jedni druhým, ale pochopit navzájem svou identitu.

V. Havel

Obsah

1 ÚVOD	1
2 TEORETICKÁ ČÁST	2
2.1 SEXUÁLNÍ IDENTITA	2
2.1.1 Freudova teorie rozvoje sexuální identity	3
2.1.2 Teorie Nancy Chodorowové	4
2.1.3 Teorie Carol Gilliganové	6
2.2 POHLAVÍ A GENDER	6
2.2.1 Poruchy sociálně- kulturního osvojení genderové role a identity	8
2.2.1.1 Homosexuální odchylka	9
2.3 HETEROSEXUALITA VS. HOMOSEXUALITA.....	11
2.3.1 Heterosexualita	11
2.3.2 Homosexualita	11
2.3.2.1 Homosexualita u kmenů v nezápadní společnosti .	12
2.3.2.2 Homosexualita v západní společnosti	15
2.3.2.3 Hnutí gayů a lesbiček.....	17
2.4 PARTNERSKÉ VZTAHY LESBICKÝCH ŽEN.....	20
2.4.1 Komparace heterosexuálního a homosexuálního partnerství	25
2.4.2 Milostné vztahy mezi ženami z historické perspektivy.....	27
2.4.3 Lesbické vztahy a rodičovství	32
3 EMPIRICKÁ ČÁST	35
3.1 METODOLOGIE VÝZKUMU	35
3.1.1 Cíle, metody a postup výzkumu.....	35
3.1.2 Analýza dat a výsledky výzkumu	37
3.2 SHRNUÍ VÝZKUMU A JEHO VÝSLEDKŮ	43

4 ZÁVĚR	45
5 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	46
6 RESUMÉ	49

1 ÚVOD

„Jsou jich desetitisíce. Žijí mezi námi, ale často o nich nevíme. Jsou stejné i jiné zároveň. Mají podobné starosti jako každý z nás, ale také řadu takových, s nimiž se jako příslušníci heterosexuální většiny nikdy nesetkáme. Lesbické ženy. Co si pod těmito slovy představit?“ (Pavljuk 2008).

Ve své bakalářské práci se zabývám výzkumem jednání v oblasti genderu a sexuality se zaměřením na problematiku koncepcí určování sexuální identity a potřebám vlastního vnímání. Konkrétně pak analýzou a rozlišením homosexuální orientace a homosexuálního chování u žen. Prací se pokusím odhalit základní odlišnosti těchto dvou typů. Homosexuální orientace je totiž relativně stálým jevem, ovšem homosexuální chování je velmi podmíněno kulturou. Za určitých okolností se pak může většina heterosexuálů chovat homosexuálně a naopak. Tato oblast tedy nemusí korespondovat s reálnou orientací.

Práce se skládá ze dvou částí - teoretické a empirické.

V teoretické části popisuji utváření sexuální identity - vymezuji jednotlivé teorie Sigmunda Freuda, Nancy Chodorowové a Carol Gilliganové. Dále se pak zabývám pohlavím a genderem, definováním pojmů heterosexualita a homosexualita a v neposlední řadě rozvádím partnerské vztahy lesbických žen. Práce je tedy teoretickou kompilací faktů, které je možno nashromáždit z dostupných zdrojů.

V empirické části pracuji se ženami, u kterých proces coming-out už zcela proběhl a svou homosexuální orientaci netají, a u žen-heterosexuálek, které i přesto jisté homosexuální chování vykazují. Cílovou skupinu mého výzkumu se staly dívky a ženy ve věkovém rozmezí 20- 50 let, se kterými jsem pracovala formou zúčastněného pozorování a polostrukturovaných rozhovorů.

2 TEORETICKÁ ČÁST

2.1 SEXUÁLNÍ IDENTITA

Sexuální identita nebo též sexuální identifikace má návaznost na sebepojetí člověka, je myšlenkovým konstruktem, který se historicky mění. Určuje, zda se jedinec považuje za muže či ženu, ovšem nemusí to být vždy v souladu s biologickým pohlavím a skutečnou sexuální orientací, stejně tak ani se sexuálním chováním. Základem sexuální identity je sexualita jako taková. Zde existuje velké množství teorií a myšlenek. Jako základní orientaci ve své práci uvádím definici Suzanne G. Frayserové:

„Lidská sexualita, to je systém sestávající se z biologických, sociálních, kulturních a psychologických atributů, které se navzájem překrývají a prolínají, produkující sexuální vzrušení nebo orgasmus, a které, ač nikoliv nutně, jsou spjaty s reprodukcí.“ (Frayserová 1999: 2).

František Vrhel ve své publikaci říká, že naproti tomu *sexuální kultura* bývá zpravidla definována striktněji: jde o komplex vzorců, jež tvarují, strukturují a kontrolují veškeré projevy sexuality, a to od narození do smrti u všech členů společenství. K tomu je vhodné dodat, že každá sexuální kultura je jištěna v dvojím ohledu, která je jednak zakotvena v možnostech a omezeních biologického dědictví, jednak vázána vnitřní soudržností a logikou (pokud něco takového existuje) dané kultury jako celku. Například v případě jedné kultury může být bezprostředně spjata s náboženskými představami, takže náboženství a sexuální chování lze obtížně oddělit (Vrhel 2002: 15).

V rámci křesťanské tradice jsou muži a ženy charakterizováni rozporuplně. Muži jsou ztělesněním racionality, autority a schopnosti udržovat si moc, ovšem pouze do momentu, kdy jsou konfrontováni s ženským půvabem. Ženy jsou totiž velmi často zobrazovány jako svůdkyně a jsou příčinou mužova hříchu. V minulosti se tedy o sexu

hovořilo jako o hříchu, jako o činnosti, které by bylo lepší se pokud možno vyvarovat, pokud se nejedná o plození potomstva. Homosexualitu pak křesťanství dlouhou dobu otevřeně odsuzovalo a pronásledovalo. Není však pravděpodobné, že by se odsuzování homosexuality z učení většiny křesťanských církví brzy vytratilo (Berliner 1987: 137).

Britský sociolog Anthony Giddens uvádí tři klíčové teorie utvářející sexuální identitu.

2.1.1 Freudova teorie rozvojové sexuální identity

Snad nejvýznamnější - a nejspornější - teorií rozvojové sexuální identity zůstává ta, jejímž autorem je Sigmund Freud. Podle něj závisí vnímání rozdílů mezi pohlavími u malých dětí především na tom, jestli mají nebo nemají penis. „*Mám penis*“ znamená „*jsem chlapec*“, zatímco „*jsem dívka*“ značí totéž „*co nemám penis*“. V oidipovské fázi se chlapec cítí být ohrožen tím, že po něm jeho otec chce, aby byl ukázněný a samostatný. Představuje si, že mu jeho otec chce penis vzít, a tedy jej vykastrovat. Zčásti vědomě- ale převážně na úrovni nevědomí- vnímá chlapec otce jako někoho, kdo s ním soupeří o city jeho matky. Potlačením erotických pocitů vůči matce a přijetím otce jako nadřazené bytosti se chlapec identifikuje s otcem a uvědomuje si svou mužskou identitu. Vzdává se lásky k matce na základě nevědomého strachu z toho, že bude otcem vykastrován. Dívky naproti tomu údajně „závidí“ chlapcům penis, protože takový viditelný orgán nemají. Matka má v očích holčičky menší cenu, protože ani ona nemá penis a není schopna jí ho poskytnout. Když se děvče nakonec ztotožní s matkou, přebírá její submisivní postoj jako „druhou nejlepší“ možnost (Giddens 1999: 118).

Po skončení oidipovské fáze už dítě umí potlačovat erotické pocity. Období od věku pěti let do puberty je podle Freuda obdobím latence- sexuální aktivita se odkládá na dobu, kdy biologické změny spojené s pubertou reaktivují erotické tužby přímočarým způsobem. V období

latence, jež pokrývá časně a střední školní roky, hrají v životě dítěte nejdůležitější roli skupiny vrstevníků téhož pohlaví (Giddens 1999: 118).

Ovšem proti Freudovým názorům se objevily závažné námitky, především ze strany feministek. Freudova teorie vznikla nejen v rámci patriarchálního systému, ale hodí se jen na kulturu s určitým způsobem vymezení maskulinity a feminity. Tato teorie o objevení chybějícího penisu by stěží obstála v primitivní společnosti, kde je nahota pravidlem. Stejně tak ve společnosti, v níž se systematicky podceňuje mužská role, by stěží mohla závidět penis děvčátka, kterým je vštěpováno, jaké mají štěstí, že mají dělohu a že se stanou matkami (Oakleyová 2000: 96).

Antropologické důkazy ukazují, že vývoj sexuality u mužů i u žen závisí na široké škále společenských hodnot a pravidel, která řídí její legitimní vyjádření, spíše než na biologicky konstantní stavbě genitálu. Navíc „závidět penis“ a „závidět dělohu“ jsou vyjádření pouze symbolická, protože skutečná závist mezi muži a ženami navzájem se patrně nevztahuje na jejich genitálie a reprodukční orgány, ale spíše na společenskou prestiž a ekonomickou funkci. Ve Freudově době měla společenská role ženy velmi malou hodnotu a zpravidla nepřesahovala rámec domova a rodiny (Oakleyová 2000: tamtéž).

2.1.2 Teorie Nancy Chodorowové

Mnozí autoři sice při studiu vývoje sexuální identity využívají Freudova modelu, ale obvykle jej zásadním způsobem modifikují. Takovým příkladem jsou názory a postoje americké feministky a psychoanalytičky Nancy Chodorowové (Chodorow in Giddens 1999). Ta vidí počátek identifikace s mužským či ženským pohlavím ve velmi časném období a odvozuje ji z fixace kojence na rodiče. Daleko více než Freud zdůrazňuje úlohu matky. Děti se emociálně identifikují s matkou, protože ta má samozřejmě dominantní vliv v časně fázi jejich života. Tuto vazbu je třeba v určitém okamžiku zlomit, aby vzniklo nezávislé vědomí vlastního „já“ – po dítěti se vyžaduje, aby se stalo méně závislým na

matce. Podle Chodorowové probíhá proces odpoutávání, který Freud popisuje jako „*oidipovský*“ přechod, jinak u děvčat a jinak u chlapců. Děvčata zůstávají bližší matce; nadále se s ní objímají, líbají a napodobují, co dělá. Vazba na matku je u dívek trvalejší než u chlapců. Protože nikdy nenastává zřetelný rozchod s matkou, vyznačuje se vědomí vlastního „*já*“ u dívky- a pak i u dospělé ženy- větší kontinuitou ve vztahu k těm druhým. Její identita může spíše splynout s identitou toho druhého (nejprve matky, pak muže) anebo být na ní závislá (Giddens 1999: 119). Podle Chodorowové to navozuje u žen vlastnosti jako citlivost a schopnost vyjadřovat soucit, které se přenáší z generace na generaci.

Naproti tomu chlapci získávají vědomí vlastního „*já*“ prostřednictvím radikálnějšího odmítnutí původní úzké vazby na matku. Svě chápání mužství si vytvářejí na podkladě toho, co *není* ženské. Musejí se naučit, že nemohou být „*maminčini mazánci*“, kteří se pořád „*drží máminy sukně*“. Výsledkem je to, že mají menší schopnost vytvářet si vztahy k druhým; namísto toho si vytvářejí spíše analytický způsob posuzování světa. Přistupují k vlastnímu životu aktivněji, kladou důraz na „*úspěch*“, ale platí za to potlačením schopnosti chápat pocity vlastní i druhých (Giddens 1999: 119).

Nancy Chodorowová tak do jisté míry obrací teorii Sigmunda Freuda naruby. Mužská identita se vytváří *oddělením*; proto mají muži v pozdějším průběhu života podvědomý pocit jejího ohrožení při vzniku úzkého citového vztahu s jinou osobou. U žen je tomu naopak; jejich sebeúcta ohrožuje *nepřítomnost* úzkého vztahu k jiné osobě (Giddens 1999: tamtéž). Závěr je tedy takový, že ženy určují samy sebe především prostřednictvím vztahů, oproti tomu muži se vykazují manipulativnějším přístupem ke světu.

Ovšem i tato teorie se setkala se širokou škálou kritiky, kteří upozorňují, že tato teorie se hodí jen na určitý typ bělošské středostavovské rodiny. Jak je tomu například u dětí vyrůstajících bez otce nebo v rodinách, kde jsou děti vychovávány větším počtem

dospělých, zůstává nezodpovězeno. I přes tato omezení zůstává teorie Nancy Chodorowové významnou. Vypovídá nejen o utváření ženské povahy, ale pomáhá také pochopit to, čemu psychologové říkají *mužská neexpresivita*, tedy proč muži dávají jen s obtížemi najevo své city.

2.1.3 Teorie Carol Gilliganové

Tato americká feministka a psycholožka ve své analýze rozdílů mezi pohlavími vychází z toho, jak dospělí muži a ženy vnímají sebe sami a svou úspěšnost v životě. Shoduje se s Chodorowovou, že ženy hodnotí sebe samy podle osobních vztahů a posuzují to, čeho dosáhly, s ohledem na schopnost pečovat o druhé. V životě muže tradičně ženy zaujímají pozici pečovatelky a pomocnice. Kvality dosažené v tomto směru však muži často podceňují, protože za jedinou formu „úspěchu“ považují *individuální* prosazení, na které kladou důraz oni sami. Skutečnost, že ženy usilují především o vztahy, se mužům jeví spíše jako slabost než jako přednost, kterou to často bývá (Giddens 1999: 120).

Stejně jako Nancy Chodorowová se ale setkává s vlnou nesouhlasu. Totiž zjišťovat něčí názor na mravní otázky není totéž, jako sledovat, jaká mravní rozhodnutí lidé skutečně v praxi činí. Její výzkum možná do jisté míry odpovídal tomu, co veřejnost od mužů a od žen očekává, ale ve svém skutečném chování se tím nemusejí řídit (Giddens 1999: tamtéž).

2.2 POHLAVÍ A GENDER

Lidé se definují různými způsoby a tím nejzákladnějším je vymezení se z hlediska pohlaví na *muže* či *ženu*. Sdělení, která takovou jednoduchou větu vysílají, však přesahuje pouhý anatomický popis jejich vlastního těla. Vyvolává představu určitého souboru osobních vlastností a vzorců chování. Jedná se však o dva způsoby pohledu na tutéž věc. „*Pohlaví*“ je termínem biologickým, zato „*gender*“ pojmem psychologicko-kulturním (Oakleyová 2000: 121).

Claire M. Renzetti ve své knize *Ženy, muži a společnost* uvádí, že lidské pohlaví jako biologická danost (bytí mužem či ženou) tu slouží jako základ, na němž lidé konstruují společenskou kategorii zvanou gender (maskulinitu či femininitu). Předpoklady vztahující se ke genderu lidé obecně přijímají za platné či správné a na nich zakládají svůj rozdíl (Renzetti, Curran 2003: 20).

Ann Oakleyová ve svém díle *Pohlaví, gender a společnosti* zase říká, že způsob, jak různé kultury vymezují gender, je velmi proměnlivý. Je pravda, že každá společnost vychází z biologického pohlaví jako ze základního kritéria, ale za tímto výchozím bodem už se žádné dvě kultury zcela neshodnou na tom, co odlišuje jeden gender od druhého. Není ani třeba dodávat, že každá společnost věří, že právě její vymezení genderu odpovídá biologické dualitě pohlaví (Oakleyová 2000: 121).

V různých kulturách tedy lze vedle sebe najít stejnou biologickou distinkci mezi mužem a ženou v různých variantách generových rolí. Lze najít i jednotlivce, jejichž gender vymezený kulturou není podložen vyhraněným pohlavím. Jsou to intersexuálové a britské a americké studie, které se těmito lidmi zabývaly, ukázaly, že člověk, který není biologicky ani muž ani žena, může mít mužský nebo ženský gender- stejně maskulinní nebo stejně feminní jako biologicky normální muž nebo žena. Některé společnosti dokonce odmítají jednoduchou duální klasifikaci a uznávají ne dvě, ale tři kategorie pohlaví (Oakleyová 2000: tamtéž).

Důležitou roli zde tedy sehrávají *genderové stereotypy*- zjednodušující popisy toho, jak má vypadat „*maskulinní muž*“ a „*femininní žena*“. Jsou platnými v rámci dané kultury, neboť se předpokládá, že charakteristiky tvořící genderový stereotyp sdílejí všichni příslušníci daného pohlaví. Mnozí lidé, ať už mužského či ženského pohlaví, se ovšem oněm stereotypním obrazům vymykají. Někdy se na takové případy nahlíží příznivě, častěji se však nekonformní jedinec označuje jako deviant, abnormální či zkažený a podle toho se s ním také zachází.

Vzhledem k tomu, že každá společenská instituce disponuje mocí odměňovat a trestat, udělovat výsady a ukládat závazky a omezení, má pohlavně- genderový systém hluboký dopad na životy žen i mužů a na životní volby jim otevřené (Renzetti, Curran 2003: 21).

Jak dospívající vstupuje do světa dospělých, zjišťuje, že role, jejichž plnění se od něho očekává, jsou diferencovány podle pohlaví. Jedna studie ukazuje, že dospělí posuzují začlenění mladých žen mezi dospělé podle úspěšnosti v manželství, zatímco začlenění mladých mužů se posuzuje podle úspěšnosti v zaměstnání, úrovně ambicí a racionálního uvažování. Rodiče, kteří říkají, že vzdělání nemá pro dívky význam, jen vyjadřují široce zastávaný názor, že genderová role ženy se soustřeďuje na domov, zatímco role muže spíše na úspěch a kariéru (Oakleyová 2000: 140).

Způsob, jak podporují genderové role média, jsou rafinované a snadno se šíří. Image muže a ženy, kterou prezentují, odráží a využívá definici genderových rolí v příslušné společnosti. Zajímavé je, jak začátkem padesátých let zobrazovala ženu americká média v kontrastu s těmi polskými. Americké časopisy idealizují ženu jako mladou, domácí založenou bytost pronásledující muže nebo (pokud ho už má) oddanou péči o domov a o děti. Polský stereotyp naopak prezentoval ženu jako ekonomicky nezávislou na muži, jako bytost, která nemá žádnou specifickou roli v rodině a která je pro muže přitažlivá svými pracovními úspěchy. To byla oficiální ideologie v tehdejší Polsku (Oakleyová 2000: 141).

2.2.1 Poruchy sociálně- kulturního osvojení genderové role a identity

Uvedeme-li příklad ztotožnění se se svou genderovou rolí na dětech, dítě si může vypěstovat pevnou genderovou identitu jako muž, i když mu chybí základní vnější znak mužství, penis. Dítě cítí, že gender nezávisí nutně primárně na pohlaví, a sledování dětí obecně ukázalo, že

nepoužívají anatomii jako kritérium pohlaví, aspoň zpočátku. Přibližně až do šesti nebo sedmi let dětí tvrdí, že chlapci se mohou stát dívkami a naopak, když si vyberou správná jména, oblečení a účes. Obvykle se to pokládalo za nedostatek biologických vědomostí u dětí, ve skutečnosti je to však realistické hodnocení situace vycházející z poznání, že gender je vymezený sociálně, ne biologicky. Gender je tedy stále vidět, pohlaví ne (Oakleyová 2000: 123).

Děti také získávají představu o genderových rolích mimo vlastní rodinu zčásti kontaktem s druhými dětmi a zčásti svým vlastním rozšiřujícím se sociálním horizontem. Například knihy, které dostávají ke čtení, jsou plné kulturních stereotypů a četba je velmi vlivným zdrojem myšlenek a ideálů (Oakleyová 2000: 139).

Dalším příkladem o genderové identitě jsou případy *androgenitálního syndromu*- děti se narodily s ženskými vnitřními pohlavními orgány, ale maskulinizovaly vnějším genitálem. Chromozomálně šlo v obou případech o ženy, vnějším vzhledem o muže. Jeden byl vychováván jako dívka, druhý jako chlapec- jeden přijal genderovou ženskou identitu (vlastní přesvědčení, že je žena) a druhý mužskou (přesvědčení, že je muž). Nejdůležitějším závěrem, který lze tedy vyvodit ze studia intersexuálních jedinců, je tedy to, že genderová identita se vytváří brzy a obvykle ji už nelze změnit. Klinické pokusy dokazují, že výchovu k určitému pohlaví lze přesměrovat na druhé pohlaví do dvou let věku dítěte, potom již tento krok s sebou nese příliš velké riziko. Změna po čtvrtém roce obvykle vede k závažnému poškození. Lze tedy uzavřít, že u biologicky normálních i u biologicky odchylných jednotlivců se genderová identita vyvíjí přibližně ve stejném období života jako mateřský jazyk- tedy během prvních dvou let života (Oakleyová 2000: 125).

2.2.1.1 Homosexuální odchylka

Podobně jako ze studia intersexuálních osob lze čerpat důležité informace o tom, jak si lidé vytvářejí genderovou identitu, také ze studia

lidí s transsexuální a homosexuální orientací. Já se v této části své práce zaměřím především na odchylky homosexuálních mužů a žen a na rozdíly s tím spojené.

V termínech jako „*intersexuální*“, „*transsexuální*“ a „*homosexuální*“ byl donedávna značný zmatek, protože jsme o těchto skupinách neměli velké vědomosti. Pojem „*intersexuální*“ se vztahuje k biologickému stavu, který více rozvedu v další kapitole, a termín „*transsexuální*“ a „*homosexuální*“ k problematice genderu.

Důležitým faktorem homosexuality je identifikace s opačným pohlavím. Homosexuální muži se obvykle se identifikují s matkou ve vyšším měřítku než heterosexuální lidé a nenahradili identifikaci s matkou postupně identifikací s otcem, jak je to běžné u mužů- heterosexuálů. V případě homosexuality neodpovídá jeden komponent genderové role- a to je erotika- ostatním proměnným v oblasti pohlaví a genderu. Homosexuální muži se cítí jako muži, ale nemůžou se chovat jako muži v oblasti erotické. S matkami se do tak velké míry identifikují obvykle umělci a tvořivě založení muži, ale k této identifikaci si vybírají neerotické prvky. Homosexuálně orientovaní muži jdou však ještě dál v tom, že nejsou schopni oddělit se jako muži od matčiny erotiky, která směřuje k mužům (Oakleyová 2000: 128).

Naproti tomu ženská homosexualita vzniká v důsledku silné identifikace s mužem. Přestože je podle statistik výskyt těchto odchylek u žen nižší, nemělo by se zastírat zjištění, že případy ženské homosexuality jsou přesnou paralelou podobných případů u mužů. Chlapec je vystaven většímu riziku, že se u něho správná genderová identita nevyvine, protože v naší společnosti nebývá otec doma, nebo je citově chladný. Je také jistě možné, že dívky vychovávané bez otce jsou ženštější než dívky vychovávané s otcem, ženskost u dívek však není ničím nápadným (Oakleyová 2000: 129).

2.3 HETEROSEXUALITA VS. HOMOSEXUALITA

2.3.1 Heterosexualita

Pojem jako takový pochází z řeckého slova *heteros-* *druhý, jiný* a latinského *sexus-* *pohlaví* a je chápána jako reaktivita vůči osobám opačného pohlaví. Vyznačuje se citovou náklonností a intenzivním prožíváním přitažlivosti k opačnému pohlaví. Obvykle se klade do protikladu k homosexualitě nebo též bisexualitě. Za heterosexuální projevy se pokládá manželství, fyzická i duševní intimita či přátelství. Jako pojem vznikla koncem 19. století. Podstata heterosexuality je dána od počátku lidstva a je formována kulturními tradicemi a výchovou.

2.3.2 Homosexualita

Pochází z řeckého slova *hómos-* *stejný* a latinského *sexus-* *pohlaví*. Nositelem homosexuálního zaměření jsou homosexuálové- u mužů *gayové*, u žen *lesbičky*. Sexuální identifikace se týká vlastního sebepojetí člověka. Homosexualita je geneticky determinovaný celoživotní a neměnný stav libida, při kterém jedinec za podmínek možnosti svobodné volby preferuje za účelem sexuálního a citového kontaktu objekt stejného pohlaví, přičemž takto vzniklý vztah se svojí kvalitou v plné míře vyrovná vztahu heterosexuálnímu (Janošová 2000: 13).

Anthony Giddens ve své knize odkazuje na Michaela Foucaulta (1978), který dospěl k závěru, že homosexualita až do 18. století prakticky neexistovala. Sodomie jako taková (tj. anální styk) byla církevními autoritami i zákony považována za zločin; v Anglii a řadě jiných zemi byla trestána smrtí. Nebyla však definována jako specificky homosexuální provinění- mohlo jít nejen o sodomii mezi dvěma muži, ale také o anální styk mezi mužem a ženou, anebo sexuální kontakt mezi mužem a zvířetem. Teprve od šedesátých let 19. století, kdy byl zaveden pojem *homosexualita*, byli homosexuálové stále více považováni za zvláštní typy

lidí, postižení určitou sexuální úchylkou. Pojem *lesbické lásky* se objevil až o něco později (Giddens 1999: 126).

Tendence zařadit se do některé ze sexuálních kategorií je zvýšena v Evropě a v USA. Pro jedince je důležité identifikovat svou genderovou roli. Zejména proto, že fyzické vzezření u mužů se velmi podobá ženám. Jedná se o tzv. *gay kulturu*.

2.3.2.1 Homosexualita u kmenů v nezápadní společnosti

Naopak v některých společnostech, zejména pak u přírodních etnik, není pro postavení člověka ve společnosti důležité jeho sexuální chování (Janošová 2000: 30). Ačkoliv většina kultur stanoví na základě různých socializačních nebo inkulturačních vzorců zřetelný rozdíl mezi muži a ženami, existují společenství, v nichž sociálně- pohlavní dichotomie není ve všech takřikajíc individuálních případech ostrá (Vrhel 2002: 27).

Například u Nuerů není zásadním definičním znakem mužství a ženství přítomnost nebo absence určitého typu genitálií, ale sociální role, kterou se řídí chování jedince (Schultz, Lavenda 1990: 296). I když je obvykle (a v západní kultuře téměř výhradně) mužství a ženství asociováno s fyziologickými znaky, v jiných kulturách může být daleko výrazněji s jinými vlastnostmi, včetně určitých specifických behaviorálních charakteristik. (Skupnik 2010: 215).

Jedním z etnografických příkladů kulturní variace tohoto atributu jsou již zmínění Nuerové a jejich *manželství žen*. Pokud se nuerská žena ukáže být neplodnou a sama nemůže rodit děti, říkají Nuerové, že vlastně musí být „v určitém směru pokládána za muže“ (Evans- Pritchard 1951: 112). Může si potom vzít manželku a jako její právoplatný manžel se stát „otcem“, které se její manželce narodí. Manželem (ať už je to muž, duch nebo žena) se stává ten nebo ta, jehož jménem je předán nashromážděný dobytek jako platba za nevěstu, kterou získají příbuzní manželky. Jakmile k takovému aktu dojde, má tato osoba ve vztahu k ženě stejná práva a povinnosti jako manžel mužského pohlaví. Jedním

z nich je právo na děti vzešlé z této unie (Skupnik 2010: 14). Protože ale ženský manžel nemůže sám svou manželku oplodnit, požádá o tuto službu nějakého muže- příbuzného, známého nebo souseda. Ten bývá za toto úsilí odměněn „krávou za početí“, ale legálním otcem dětí je manžel této ženy- tedy jiná žena. Její manželka a „jejich“ děti se k ní také chovají stejným způsobem, jakým by se chovali k mužskému manželovi (a mužskému otci), a prokazují jí stejnou úctu. Její žena ji oslovuje jako manžela, její děti nesou její jméno a oslovují ji „otče“, stejně jako kdyby byla mužem. Ženský manžel také spravuje své statky a stáda stejně, jakoby to dělal muž coby hlava domácnosti. A je- li dostatečně bohatá/ý, může si vzít i další manželky a být otcem „jejich společných“ dětí (Skupnik 2010: tamtéž).

Dalším velmi dobře známým příkladem takové alternace genderových rolí v oblasti severoamerických indiánů je kategorie antropology označovaná jako *berdache*. (Vrhel 2002: 27).

U Navahů značí muže ve smyslu biologickém, jenž přijímá krátce po pubertě zvyklosti a zájmy čistě ženské: věnuje se ryze ženským pracím, používá ženské způsoby řečového projevu. V některých situacích, zejména v případech zprostředkovávání sporů, byl berdache pokládán téměř za posvátného; dokonce jeho pohlavní život mohl být jak heterosexuální, tak homosexuální. Obecně vzato však u Navahů byl berdache pokládán spíše za ženu než muže (Vrhel 2002: 27).

U Vraních indiánů je berdache obvykle „odhalen“ v raném dětství v důsledku zájmu o ženskou společnost a činnosti. Mezi indiány Winebago byl berdache vnímán jako velice přičinlivá a velice aktivní „žena“; také váleční zajatci byli často zatlačováni do role berdacheů a jednalo se s nimi jako s opovrženímhodnými existencemi (Vrhel 2002: 27). Rovněž Mohavští indiáni vlastnili vyhraněnou sociální kategorii jak u mužských, tak i u ženských „transvestitů“; možná dokonce existovaly určité iniciační praktiky podporující, sociálně vzato, vznik „dospělého transvestita“. V dospělosti mohou mohavští berdacheové předstírat

menstruaci, těhotenství, porod. Předpokládalo se, že jak mužští, tak ženští berdacheové jeví spíše homosexuální preference. Berdache jako institucionalizovaný status v nativní Severní Americe byl zjištěn u sto třinácti společenství (Vrhel 2002: 28).

Tato zmíněná kategorie *berdache* dokládá existenci zcela specifických nativních koncepcí pozitivně rozpoznávajících svébytné formy sociálního pohlaví. Problematický je v této souvislosti i pojem homosexuality. Transkulturní použití konceptu homosexuality bývá velmi často zcela neoprávněné. Homosexualita v našem pojetí obsahuje dva aspekty: behaviorální a emocionální, přičemž onen emocionální aspekt je obtížně definovatelný. I v naší kultuře, která koncept homosexuality vynalezla, je velmi těžké označit přesnou podobu a hranice silné emocionální vazby mezi osobami stejného pohlaví jakožto homosexuální vztah. Bylo by snad záhodno rozlišovat mezi *homosexualitou* (projevující se jak behaviorálně, tak emocionálně) a jakousi *homofilii* (silným citovým vztahem mezi osobami stejného pohlaví), stejně jako mezi *pedofilii* (sexuálním zneužitím dítěte) a *pederastií* (láskou k dětem). Jakožto projevy homosexuality v jiných kulturách bývají často označovány projevy pouze behaviorální bez skutečné existence odpovídající konceptu homosexuality v dané kultuře, ale také mylné interpretace emocionálních, příbuzenských, ekonomických, mocenských a jiných specifických vazeb mezi příslušníky stejného genderu (Vrhel 2002: 31).

Sexuální a emocionální vztahy mezi osobami stejného genderu mohou být v konkrétní kulturní tradici pouze projevem přirozeně věkově strukturovaného vývoje sexuálních vztahů. Mohou vzniknout transformací genderu jednoho z partnerů či díky přítomnosti specifické sociální role přijaté jedním z partnerů, která svému nositeli ukládá jedinečnou konfiguraci představ a pravidel chování. Označit pak například vztah mohavského válečníka (představujícího v nativním pojetí genderu kategorii muže) a berdache (zosobňující kategorii třetího genderu) jako homosexuální je vzhledem k nativní konceptualizaci tří genderů těžko přijatelné (Vrhel 2002: tamtéž).

2.3.2.2 Homosexualita v západní společnosti

Anthony Giddens ve své knize *Sociologie* poukazuje na klasickou studii Kennetha Plummera, která říká, že existují čtyři typy homosexuality charakteristické pro moderní západní společnost. Za *nezávaznou* formu považuje přechodné homoerotické projevy, které nemají určující vliv na celkový charakter sexuálního života jedince. Do této kategorie patří například zamilování se do spolužáka nebo vzájemná masturbace v pubertě (Giddens 1999: 127).

Se *situační* homosexualitou se setkáváme v určitých prostředcích, v nichž k homosexuálním stykům pravidelně dochází, přestože jim jedinec nedává přednost. Chování tohoto typu se často vyskytuje v situacích, kdy je omezena svoboda pohybu a muži jsou nuceni žít bez žen, například ve vězení či kasárnách. Je považována spíše za náhražku heterosexuálních styků než za preferovanou formu sexuální aktivity (Giddens 1999: 128).

O *personalizované* homosexualitě hovoříme u jedinců, kteří jsou orientovaní na jedince stejného pohlaví, ale zůstávají izolováni od skupin, které se k této orientaci hlásí. Jejich homosexualita zůstává utajena, skryta před přáteli a spolupracovníky (Giddens 1999: 128).

Čtvrtý typ představuje *homosexualita jako způsob života* u jedinců, kteří se k ní veřejně přihlásili a nacházejí smysl ve sdružování se s jinými osobami podobného sexuálního založení. Tito lidé patří obvykle k homosexuálním subkulturám, jež se vyznačují svébytným životním stylem (Giddens 1999: 128).

Počet osob (mužů i žen), jež mají homosexuální zkušenosti nebo pocity, je daleko větší než počet osob žijících otevřeně homosexuálním životem. První poznatky o pravděpodobném rozsahu homosexuality v západních kulturách přinesl až výzkum Alfreda Kinseyho. Podle jeho zjištění lze jen polovinu amerických mužů považovat na základě sexuální aktivity a sklonů po skončení puberty za „výlučně heterosexuální“. U žen našel Kinsey se svým týmem nižší výskyt homosexuality. Jen asi dvě

procenta žen byla orientována výlučně na stejné pohlaví; 13 procent uvádělo homosexuální zkušenosti a dalších 15 procent připouštělo nerealizované homoerotické tužby (Giddens 1999: tamtéž).

Mluvíme-li o toleranci vůči homosexualitě, negativní postoje byly v minulosti natolik výrazné, že až teprve nedávno zmizely některé mýty, kterými bylo toto téma obestřeno. Homosexualita není choroba a nemá žádnou přímou souvislost s psychickými poruchami. Vývoj chování homosexuálů lze jen obtížně hodnotit, neboť až do vzniku samostatných homosexuálních komunit nebylo téměř vůbec zkoumáno. Střídání partnerů je sice záležitostí zcela běžnou, ale většina těch, kteří se veřejně přihlásili ke své homosexuální orientaci, žije dlouhodobě v partnerských vztazích.

V jistém smyslu se dnes homosexualita „normalizuje“, neboť se stává společensky přijatelnější. V 70. a 80. letech se vnímání homosexuality ze strany veřejnosti poněkud změnilo, na čemž se podílel především mediální úspěch androgynních populárních hvězd typu Davida Bowieho či Boye George (Giddens 1999: 129).

Od roku 1993 posílají například největší deníky jako *Los Angeles Times*, *Miami Herald*, *Washington Post* a *New York Times* své zástupce na každoroční setkání Celostátní novinářské asociace gayů a leseb (National Lesbian and Gay Journalists Association), aby zde získali nové pracovnice a pracovníky. Určit ovšem přesně, kolik leseb a gayů pro denní tisk v této zemi pracuje, není možné, neboť kvůli trvajícím silné stigmatizaci, jež homosexualitu doprovází, mnozí stále svou orientaci tají (Renzetti, Curran 2003: 186).

Zmíníme-li také televizi- nejvýznamnějšího mediálního socializačního činitele- kromě rasových a etnických menšin nebyly v televizních programech vidět či byly negativně stereotypizovány i jiné skupiny. V televizních filmech či seriálech se v televizi setkáváme zvláště od té doby, co se televizní průmysl začal zabývat problémy AIDS. Ve středu zájmu většinou ale stojí reakce rodiny a kamarádů na zjištění, že

někdo, koho znají, je gay. V roce 1997 odhalila hlavní postava televizního sitcomu *Ellen* svou lesbickou orientaci více než šestatřiceti miliónům diváků v epizodě, která se stala jedním z nejsledovanějších dílů jakéhokoliv seriálu v historii televize. Po roce 1997 se už v programech v hlavním vysílacím čase objevovalo pravidelně osmnáct homosexuálně orientovaných postav, všechny v situačních komediích. Jsou to například postavy Susan Bunch a Carol Wylick z celosvětově úspěšného seriálu *Přátelé*. Jednalo se tak o první lesbickou dvojici v televizi, která se stala rodiči (Renzetti, Curran 2003: 196). Podle jedné pozorovatelky se ovšem gay a lesbické páry objevují v hlavním vysílacím čase stále častěji, takže skutečnost, že jsou homosexuální, už není novinkou a sama o sobě ani dostatečně zajímavým námětem.

2.3.2.3 Hnutí gayů a lesbiček

Francouzský sociolog a antropolog Pierre Bourdieu se ve své knize *Nadvláda mužů* zamýšlí nad hnutím *gayů a lesbiček*. Říká, že gayské a lesbické hnutí svou existencí a svou symbolickou aktivitou klade určité otázky, které patří v sociálních vědách k těm nejvýznamnějším. Nejen že toto hnutí vzpoury proti jedné specifické formě symbolického násilí nabízí analýze nová témata, ale hluboce také zpochybňuje stávající symbolický řád a klade radikálním způsobem otázku jeho opodstatnění a podmínek mobilizace, jež by ho svrhla (Bourdieu 2000: 107).

Specifická forma symbolické nadvlády, jejíž obětí jsou homosexuálové- lidé postiženi stigmatem, které na rozdíl od ženství nebo barvy pleti může být skryté (nebo stavěné na odiv)-, se projevuje v kolektivních aktech kategorizace, plodících signifikantní negativně chápané difference a tím skupiny, stigmatizované sociální kategorie. Tato nadvláda, podobně jako některé formy rasismu, se vyznačuje tím, že dotyčným skupinám brání veřejně, viditelně existovat. Utlačuje tím, že „zneviditelňuje“. Nedovoluje legitimně, veřejně, tj. poznaně a uznávaně- právně uznávaně- existovat a stigmatizuje, což je nejočividnější ve chvíli, kdy se hnutí začne domáhat zviditelnění. Hned je znovu vyzýváno k

„diskrétnosti“ či přetvářce, jež byly až dosud jeho běžným osudem. Řekneme-li nadvláda či symbolické násilí, říkáme tím, že pokud se ovládaný nevzbouří, aby zvrátil kategorii vnímání a hodnocení, má sklon vidět z dominantního hlediska i sám sebe: *osudový účinek* stigmatizující kategorizace, a hlavně urážlivé útoky nebo jejich možnost, ho mohou dohnat k tomu, že ač nerad a s přemáháním, přijme *správné* kategorie vnímání i sám pro sebe a svou sexuální zkušenost bude žít tak, jak je jí definován z hlediska dominantních kategorií, tj. s pocitem hanby, potáčeje se mezi strachem z odhalení a touhou být poznán druhými homosexuály (Bourdieu 2000: 108).

Díky tomu, že je hnutí gayů a lesbiček založeno na určité zvláštnosti chování, jež nutně neimplikuje ani nevytváří ekonomické či sociální handicapy, jsou jeho příslušníci i při svém stigmatu relativně ve výhodě, zvláště pokud jde o kulturní kapitál, který v symbolických bojích představuje značnou sílu. Každé symbolické revoluční hnutí přitom usiluje o symbolickou destrukci a symbolickou konstrukci, aby posléze nastolilo nové kategorie vnímání a hodnocení a vytvořilo tak určitou skupinu, nebo aby onen princip dělení, podle něhož vzniká na jedné straně skupina stigmatizující a na straně druhé skupina stigmatizovaná, vůbec padl (Bourdieu 2000: 111).

Aplikujeme-li toto schéma na naše domácí české prostředí, významnou autorkou na toto téma je socioložka Kateřina Nedbálková působící jako odborná asistentka na Masarykově univerzitě v Brně. Ta se ve své práci *Proměny veřejného prostoru gay a lesbické subkultury* zabývá proměnou charakteru institucí veřejného prostoru gay komunity v České republice. Cílem jejího výzkumu se staly veřejné toalety v Brně. Jak sama říká, tato místa zařadila do výzkumu proto, že tvořila významnou část homosexuální subkultury před rokem 1989, tedy v době, kdy oficiálně žádné homosexuální podniky neexistovaly a kdy byli homosexuálové evidováni Státní bezpečností za účelem jejich pozdějšího vydírání. Veřejné toalety představovaly spolu s dalšími místy, jako jsou sauny, sprchy plaveckého bazénu, parky a vlaková nádraží takřka jedinou

možnost k navázání kontaktu a seznámení s člověkem stejně orientovaným. Tento způsob byl charakteristický zejména pro muže, zatímco ženy se seznamovaly spíše rozptýleny v prostředí heterosexuální většiny. Poznává, že ženy se do gay subkultury dostávaly často skrze zážitek hospitalizace v psychiatrické léčebně, kde se buď přímo setkaly s jinými stejně orientovanými ženami nebo jim kontakt na setkávací večery zprostředkovali lékaři. Pobyt v psychiatrické léčebně byl v době naprosté nediskutovatelnosti homosexuality často vyvrcholením jejich nešťastné situace (Nedbálková 2003: 75).

Jako svoji cennou informátorku využila Kateřina Nedbálková zaměstnankyni jedné takových toalet (důchodkyně ve věku zhruba 65 let). To, co se zde odehrává, je nejlépe charakterizovatelné jako anonymní sex bez jakýchkoliv dalších závazků, jako jednorázové uspokojení momentální sexuální potřeby. Prostor toalet je členěn do dvou místností, z nichž v jedné jsou umístěny pisoáry, a ve druhé kabiny. Sexuální kontakty se odehrávají převážně v místnosti s pisoáry, neboť sem z pracovní kabiny zaměstnanců není vidět, na rozdíl od prostoru kabin, které jsou umístěny přímo před touto pracovní místností. Z faktu, že zaměstnankyně zde nacházejí při úklidu kondomy, se dá usuzovat na obezřetnost a plánovanost těchto setkání. Plánovaností je zde myšlen předpoklad, že dojde k sexuálnímu styku, ne to, s kým bude tento styk uskutečněn. Na tom, jak celá situace proběhne, se zúčastnění muži předem domluví. Vzhledem k intimnosti a choulostivosti tématu bylo prakticky nemožné zjistit o mužích pohybujících se na těchto místech nějaké bližší informace, které by byly jistě zajímavé, protože to často bývají muži ženatí a mnohdy s dětmi (Nedbálková 2003: 77).

Pro některé muže představuje tato forma styku prakticky jediný způsob participace v homosexuální subkultuře. Často se totiž jedná o muže s vyšším sociálním statusem, kteří se většinu svého času pohybují v heterosexuálním světě, tedy ti, kteří by měli svým prozrazením nejvíce co ztratit. V literatuře se o nich píše jako o skrytých homosexuálech. Veřejné toalety představují jakousi prainstituci gay komunity, neboť je to

instituce skrytá a utajovaná. Probíhají zde aktivity, za které se participaci jakoby museli stydět před ostatními. Stigmatizující aspekt těchto aktivit, které jsou negativně vnímány i zevnitř gay komunity, reprezentuje totalitní minulost, kdy homosexualita byla důvodem ke studu a utajování, kdy byly homosexuální aktivity vykázány do podzemního vyloučení, redukujíc tak příznačně homosexualitu na performaci sexuálního aktu (Nedbálková 2003: 78).

Lesbická kultura se soustřeďovala spíše do prostoru soukromí a sestávala z jednotlivých dílčích neformálních komunit žen, které pojily osobní vztahy. Zajímavý je vztah lesbických žen a gay mužů uvnitř komunity obecně. V této souvislosti se Nedbálková setkala s různými názory- od těch, že homosexuální ženy a muži mají k sobě blízko, protože je spojuje společné stigma homosexuální identity, po ty, kteří se naopak bez sebe úplně obejdou, neboť se navzájem vůbec nepotřebují. V prostředí gay barů a diskoték tyto komunity skutečně působí dojmem, že se baví spíše odděleně. Zcela novým fenoménem klubové a barové scény se v posledních letech stávají místa, která se oficiálně neprezentují jako gay nebo lesbická, o kterých však panuje povědomí, že kolem sebe tento okruh návštěvníků soustřeďují, například proto, že zaměstnanci jsou gayové. Tyto podniky jsou však zároveň otevřeny i majoritní společnosti a reprezentují tak vykročení ze zamčených, utajovaných a podzemních prostor, které jsou pozůstatkem restriktivní minulosti, vykročení k přijetí jinakosti a jejímu sdílení a mísení s jinakostí dalších pluralitních životních způsobů a identit (Nedbálková 2003: 83).

2.4 PARTNERSKÉ VZTAHY LESBICKÝCH ŽEN

Ženské homosexualitě je obvykle věnována menší pozornost než mužské a o skupinách lesbických aktivistek se leckdy soudí, že mají stejné zájmy jako organizace jejich mužských protějšků. Ve skutečnosti sice lesbické ženy a homosexuálně orientovaní muži úzce spolupracují, ale objevují se mezi nimi také rozdíly- především tam, kde se lesbičky účastní feministického hnutí. Komunity lesbických žen bývají méně

organizované než mužské subkultury a nezávazné sexuální vztahy se v nich vyskytují méně často (Giddens 1999: 130).

Veřejné prohlášení k homosexuální orientaci („*coming-out*“) zůstává pro mnohé jedince obtížným procesem. Musejí svá tajemství sdělit rodičům, jiným příbuzným a přátelům nebo dětem, pokud nějaká mají. Na druhé straně může být i tato zkušenost podnětná. Svědectví o tom přináší Loralee MacPikeová ve své knize *Chtěla jsem ti něco říct* (There's Something I've Been Meaning to Tell You)- souboru výpovědí vypovědí žen i mužů, kteří se rozhodli otevřeně přihlásit ke své homosexuální orientaci.

O své vlastní zkušenosti píše:

„Podobně jako mnoho jiných jsem měla ohromnou radost ze své nové identity a nově pojatého života. Ani moje partnerka, ani já jsme nikdy předtím nezažily lesbický vztah, takže jsme si do něj nepřinášely společenské kontakty a přátelství, jež patří k životu v komunitě gayů; přesto jsme se však začaly pomalu sblížovat s ostatními, které nám tak či onak vycházely vstříc... Bylo to pro mě velké štěstí... Nikdy bych si nedokázala představit, že mi to tolik dá a tak mě to obohatí.“ (MacPikeová 1989: 244).

Motivaci ke hledání partnerky tvoří stejně jako u heterosexuálů kromě erotické přitažlivosti potřeba blízké osoby, s níž by bylo možno sdílet svoje myšlenky, pocity, radosti i problémy a společně trávit volný čas. Navíc je to hledání člověka, který bude schopen lépe než ostatní porozumět prožívání lesby a jejím každodenním problémům a nabídnout pomocnou radu na základě vlastních zkušeností. Inzeráty v tisku i na internetu, život ve větších městech a možnost cestování přispívají k navázání vztah dvou lesbických žen. Hodně lesbických žen se tedy seznámí se svojí partnerkou prostřednictvím inzerátu nebo na lesbické kulturní akci, kam se pravidelně homosexuálně orientované ženy sjíždějí. Často se vytvoří páry žen, jejichž bydliště jsou od sebe vzdálená a v průběhu roku až dvou let vztahu na dálku se rozhodnout posunout svůj

vztah do fáze pevného partnerství ve společném bytě, které vyžaduje určitou zralost i kvalitu osobnosti a dostatečné materiální zajištění k vlastnictví či podnájmu bytových prostor. Dochází k bližšímu vzájemnému poznávání a prohloubení partnerského vztahu. Trvalý vztah a společné bydlení dodávají partnerkám pocit zázemí a jistoty společného domova (Pavljuk 2008: 41).

Vývojové aspekty ženské sexuality, včetně jejích projevů, se mohou měnit v průběhu dospívání a dále se vyvíjí po celý život. Lesbická sexualita by měla být nahlížena v kontextu ženského psychosexuálního vývoje stejně jako vývoje homosexuální identity. Ženy obecně masturbují a mají pohlavní styk méně často než muži, ale tyto rozdíly mohou být způsobeny jak odlišnou mírou sexuální touhy, tak si specificky ženské socializace, v průběhu které jsou ženy vedeny k popření či potlačení svých sexuálních pocitů (Pavljuk 2008: 48).

Pro mnohé lesbické ženy je citový vztah podmínkou sexuálního sblížení. Lesby získávají první erotické zkušenosti s partnerkami stejného pohlaví později než homosexuální muži. Ve srovnání s heterosexuálními dvojicemi a s partnerstvími dvou mužů, je sexuální aktivita ženského páru celkově nižší. Přitom velký počet žen ve studiích lesbických párů uvedl, že by uvítaly častější milování. Hlavní charakteristikou ženské sexuality, která je zvláště patrná v lesbických sexuálních vztazích, je kladení důrazu na mimogenitální fyzický kontakt. Ženy se více soustřeďují na jiné tělesné aktivity, především tak na dotyky, mazlení, objímání se a podobně (Herbert in Pavljuk 2008).

Lesbické ženy jsou podle řady výzkumů spokojenější v intimním životě než heterosexuální ženy. Udávají mnohem méně problémů s nesouladem vyvolaným sníženým zájmem o sex či obtížným dosahováním orgasmu (Pondělíčková- Mašlová in Pavljuk 2008).

Sexuální spokojenost žen se ukazuje být více spojena s emocionálními faktory, hlavně s kvalitou partnerského vztahu, než s fyziologickými faktory, jakými jsou frekvence pohlavních styků a

dosažení orgasmů. Tyto závěry vysvětlují, proč jsou ženy v lesbických vztazích velmi spokojené se sexuální stránkou, přestože udávají nižší frekvenci genitálních styků než páry heterosexuálů či gayů (Herbert in Pavljuk 2008).

I při lesbickém sexu může dojít k nákaze pohlavní chorobou. Podle uznávaného lékaře a sexuologa Ivo Procházky je riziko přenosu HIV infekce mezi lesbickými ženami nižší, bylo popsáno jen několik případů. Většina nálezů virem HIV u homosexuálních žen souvisela s injekčním užíváním drog nebo s pohlavním stykem s gay kamarádem (Procházka 2002: 21).

Obecně se šíření viru HIV v gay komunitě podařilo v civilizovaných zemích významně omezit. Prakticky jedinou skupinou mezi homosexuály, kde přibývá nových případů, jsou mladí gayové. Důvodů je několik. Tito mladí muži totiž často pořádně nevědí, kam patří. Proto se nezajímají o prevenci HIV infekce určenou pro gay kluky. Oni totiž nechtějí takhle žít. Někdy věří, že jejich cítění je jen dočasné a zase je to přejde. Pokud k pohlavnímu styku dojde, bývá to nečekané prolomení potlačovaných tužeb a sex je většinou nechráněný (Procházka 2002: 20).

Přistoupíme-li k otázce maskulinity a feminity v lesbickém páru, je potřeba přihlédnout ke kulturním definicím mužství a ženství. Podle Františka Vrhela, autora sborníku textů *Antropologie sexuality: Sociokulturní hledisko*, byly kulturní rozdíly mezi muži a ženami odedávna důležitým tématem etnologie, avšak toto téma se vztahovalo především k takovým záležitostem jako je dělba práce, etika, rovnost pohlaví, „matriarchát“, temperament, osobní odlišnosti a socializace chlapců a dívek (Vrhel 2002: 23).

Není asi přehnané z těchto témat usoudit, že každá kultura je ve skutečnosti složena minimálně ze dvou subkultur: mužské a ženské, respektive ze sociálního bytí mužského a sociálního bytí ženského. Je pravda, že značné množství etnologické literatury „portrétuje“ mužskou složku jako představitelku celkové a jediné „univerzální“ kultury. Část

oněch „dvoupohlavních“ subkultur, jež má relevanci pro sexuologická studia, se týká *kulturních specifikací* pohlaví. Kulturně deklarované ideály mužství a ženství nejsou bez významu již proto, že jsou součástí *vědomých* cílů socializace, obzvláště rané. Moderní antropologie sexuality polemizuje s onou obecnou tendencí chápat gender (sociální pohlaví) a pohlaví jako polarizované kategorie, v nichž je *pohlavní orientace* pojímána jako homosexualita versus heterosexuality, „*genderová*“ identita pak ženství versus mužství (Vrhel 2002: 23).

Kulturní odlišnost a *variabilita* uspořádání naznačují, že jde spíše o kontinua; mužství a ženství, to jsou především *kulturní konstrukce* implikující rozplývavé, „rozmyté“ množiny atributů různých rovin-
psychické, kulturní, sociální, biologické. Blízkost nebo vzdálenost mužství a ženství může kolísat podle kultur, tradic, vrstev, epoch, dobových mód (Vrhel 2002: tamtéž).

Náš individuální pocit ženství a mužství je z velké části determinovaný sociálně a kulturně, jelikož jsme od nejútlejšího věku obkloповáni různými obrazy feminity a maskulinity.

Panuje obecně rozšířené přesvědčení, že lesbickou dvojici tvoří femininnější a maskulinnější partnerka, výzkumy však tento předpoklad nepotvrdily. Ve stejnopohlavních partnerstvích se na tzv. mužských i ženských povinnostech podílejí oba členové, v jednotlivých úkolech týkajících se vedení domácnosti se nicméně střídají častěji než partneři v heterosexuálním svazku. Také představa, že lesbické ženy jsou v některých ohledech, např. volbou povolání, méně femininní než ženy heterosexuální, se ukázalo jako nepotvrzená (Janošová in Pavljuk 2008).

Samotnou *kategorii lesby* vytvořil významný rakouský sexuolog Richard von Krafft-Ebing tím, že zamíchal dohromady fyzické znaky, generově převrácené chování a sexuální touhy. Rozlišil čtyři druhy lesbických žen: „*normálně*“ *vypadající* ženy, které reagují na zájem maskulinních žen; *ženy, které dávají přednost mužskému oděvu*; „*invertky*“, které přijaly „nezpochybnitelné maskulinní role“; a *plně*

rozvinuté homosexuálky, které z ženských kvalit vlastnily pouze genitálie. Myšlenky, pocity, jednání a dokonce i vnější vzhled jsou mužské (Krafft-Ebing in Pavljuk 2008).

Ivo Procházka se o rozdělení genderových rolí v homosexuálním vztahu domnívá, že jeden z tradičních předsudků o nestabilitě homosexuálních vztahů vychází z předpokladu, že muž s mužem a žena se ženou se nejsou schopni vzájemně doplňovat. Tento předpoklad se však nikdy nepotvrdil. Dokonce vztahy dvou žen jsou z hlediska citového intenzivnější než heterosexuální. To se vysvětluje tak, že žena přináší do partnerství zpravidla více emočních prožitků. V dnešní době je značně oslabená tradiční role muže a ženy, takže nelze hovořit o tom, že by se dva stejnopohlavní páry musely méně doplňovat než ostatní (Procházka 2002: 16).

2.4.1 Komparace heterosexuálního a homosexuálního partnerství

Lesbické vztahy jsou stejně jako heterosexuální a mužské homosexuální vztahy založeny na lásce a intimitě. I když všechny páry sdílejí některé základní motivy a obecná očekávání, lesbické vztahy se liší od heterosexuálních hned v několika směrech. Jelikož ve vztahu jsou dvě ženy, a ženy jsou obecně velmi zaměřené na vztahy, věnují svému partnerství velkou pozornost a mají s ním spojená vysoká očekávání. Partnerky nemají moc vzorů ani lidí, kterým by se mohly svěřit v době vývojové krize jejich vztahu, aby jim někdo pomohl uvědomit si, že toto problematické období není nic jiného než jen přechod do další fáze vztahu. Nesmíme opomenout ani fakt, že vývoj lesbického vztahu v čase je ovlivňován permanentním stavem způsobeným homofobií¹ (Pavljuk 2008: 43).

¹ Homofobie= strach z homosexuality a homosexuálů. Projevuje se jako negativní a pohrdavý postoj k sexuálním vztahům mezi osobami stejného pohlaví a k těmto osobám jako takovým (Jandourek in Kárníková 2006).

Suzanne Slater vymezuje rozdíly mezi lesbickými a heterosexuálními vztahy takto:

1. Heterosexuální vztah tvoří součást širšího rodinného systému. Lesbické páry však mají ztížené přijetí v rodině hned z několika důvodů- prvním je, že ne všichni rodiče se vyrovnají s homosexuální orientací své dcery a udržují s ní a její partnerkou dobré vztahy. Dalším problémem je pak to, že lesbické ženy nevychovávají děti. V rodinách bývá pravidlem přejímání rodičovského modelu jako vzoru pro chování dospělého člověka. Lesbické ženy však ve svých rodičích jen těžko spatřují identifikační vzor. Proto pro některé lesby tvoří partnerka veškeré rodinné zázemí, které má.
2. Kvůli odloučenosti od původních rodin vztahy leseb s jejich kamarády a bývalými partnerkami připomínají vztahy mezi členy rodiny. Lesbické páry se celkově liší v míře odhalení své sexuální orientace příslušníkům svých původních rodin. Pokud se svěří se svým homoerotickým zaměřením, příbuzní procházejí fází, během které se vyrovnávají s tím, že mají v rodině lesbu. Pokud se rodiny vyrovnají s touto skutečností, mohou následně poskytnout páru tolik důležitou podporu. Hůře se s homosexuálním zaměřením své dcery vyrovnávají věřící rodiče. Pokud odhalení sexuální orientace přinese odmítnutí v rodině jedné nebo obou partnerek, může to v ženách probudit jejich internalizovanou homofobii a způsobit krizi ve vztahu.
3. Heterosexuální model předpokládá, že členové rodiny budou sdílet společnou skupinovou identitu. Stigmatizující rozdíl v sexuální orientaci mezi lesbou a její původní rodinou má často velký vliv na její zkušenosti v dospělosti, kdy tyto ženy jsou vystaveny poznání, že nemohou sdílet skupinovou identitu ani se svou původní rodinou, ani se svými případnými dětmi.

4. Podstatnou částí heterosexuálního modelu je péče o dítě. I přesto, že počet lesbických párů v roli rodiče roste, lesbický vztah jako takový postrádá předpoklad rodičovství (Slater in Pavljuk 2008).

Pracovní seberealizace je důležitým zdrojem pocitu přijetí a společenského uznání, které může příslušnice sexuální minority postrádat v jiných oblastech života. Homosexuálové se soustřeďují především do velkých anonymních měst, kde je pro ně snazší život a pro řadu rodičů, i když se vyrovnali s menšinovou sexuální orientací svého potomka, by bylo nepřijatelné mít neustále na očích jeho životního partnera či partnerku (Pavljuk 2008: 45).

Jelikož některé dvojice žijící v pevném vztahu pociťují tlak okolí, uzavírají se do sebe a mají omezené sociální kontakty. Tím se zužuje šíře jejich citových vazeb na výlučný vztah dvou žen. Ukázalo se, že rozdíly v žárlivosti mezi partnery s homoerotickými a heteroerotickými orientacemi se zkoumaly jen velice málo. Výzkum na toto téma ukazuje, že žárlivost je problémem ve stejné míře jak ve vztazích homosexuálů, tak i heterosexuálů. Žárlivost je často uváděna jako důvod, proč mají homosexuálové spíše důvěrný než otevřený vztah. Jeví se paradoxně jako potenciálně větší problém pro páry gayů než páry lesbiček, protože gayové mívají obvykle více sexuálních partnerů než heterosexuální muži či ženy nebo lesbičky. Lesbické ženy se pak zvláště mohou obávat toho, že jejich milované najdou vztah heterosexuální, aby unikly stigma² a stresu spojeným s homosexuální identitou (Morris in Pavljuk 2008).

2.4.2 Milostné vztahy mezi ženami z historické perspektivy

O milostných vztazích mezi ženami v průběhu historie lidstva máme jen velmi omezené prameny, což má vícero příčin. Jednak v kulturách

² Stigmatem se rozumí vztah mezi atributem a stereotypem. Základní determinantou je společnost, která má svá normativní očekávání. Vymyká-li se jedinec společenským normám týkajících se jeho zjevu, jednání nebo smýšlení, je označen za nenormálního, čímž je společností stigmatizován (Goffmann 2003: 10).

s mužskou dominancí žily ženy ve vlastních uzavřených kruzích a muže většinou nezajímalo, co se mezi nimi dělo, tudíž o tom ani nepsali. Dalším důvodem je v průběhu mnoha staletí kladený důraz na penetrační sex a mužské přesvědčení, že uspokojivé vzájemné soužití žen není možné, a proto byl lesbismus zřídkakdy trestným činem, tudíž o něm existuje jen málo soudních záznamů. Nesmíme také zapomínat ani na skutečnost, že plošný přístup ke vzdělání ženy získaly poměrně nedávno, a tak až na výjimky nemáme k dispozici přímí svědectví o vztazích žen téměř do 17. století (Pavljuk 2008: 7).

V průběhu dějin můžeme podle Spencera nalézt pět typů stejnopohlavních vztahů. Zaprvé se jedná o vztahy s věkovým rozdílem mezi ženou a děvčetem, kam patří i některé formy rituálního „zácviku“ mladistvých na jejich cestě do světa dospělosti. Druhou skupinu tvoří vztahy, ve kterých je jedna z žen převlečená za osobu opačného pohlaví a dochází u ní k úplné změně společenských rolí. Třetí skupinu tvoří dvojice, které jsou si navzájem rovnocenné společenským postavením i věkem. Za čtvrté jsou to partnerství, která překračují hranice společenských tříd. Pátý typ pak představují vztahy, které překračují rasové bariéry (Spencer in Pavljuk 2008).

Starověké pojmenování pro erotickou touhu ženy vůči jiné ženě, tzv. *sapfismus*, vznikl podle řecké básnířky Sapphó, která žila a tvořila na ostrově Lesbos. Ve svém domě zřídila školu pro dívky zvanou Múseion- Dům múz- neboť na ostrově Lesbos se umožňovalo vzdělání i ženám. O svých citových vztazích k dívkám, které navštěvovaly Múseion, často psala básně. Stala se tak první známou ženou v dějinách, která se veřejně přiznala k lásce k ženě (Pondělíček in Pavljuk 2008).

V židovské tradici neexistují téměř žádné zmínky o milostných vztazích mezi ženami, ale ve Starém zákoně můžeme nalézt popis nesmírné oddanosti jedné ženy k druhé- Rút a Noemi (Kniha Rút 1 in Bible 2009).

V muslimské a indické společnosti zastávali dominantní postavení muži, kteří měli často vícero manželek a vedle nich i milenky či konkubíny. Tyto ženy sdílely život v harémech a zmínkou o jejich vzájemných vztazích, jako o běžné součásti života, můžeme nalézt v Kámasútře:

„Jelikož ženy v harému nesmějí přijmout jiného muže a všechny dohromady mají pouze jediného manžela, bývalý obvykle tělesně neuspokojené, a tudíž si poskytují rozkoš navzájem.“ (Vátsjájana in Pavljuk 2008).

Přestoupíme-li do křesťanské Evropy v době středověku, postavení žen na okraji středověké společnosti, považovaných za mnohem prostopášnější než muži, odráží mimo jiné i fakt, že právní teoretici nebyli spokojeni s příběhem ze Starého zákona, podle kterého sodomští muži chtěli poznat anděly, tak usoudili, že původci homosexuality v Sodomě byly ženy, kterým nestačil styk s mužem, a proto si vymýšlely nové, doposud nepoznané požitky, a muži z údolí je horlivě následovali. Zákonodárci po roce 1348 se domnívali, že homosexualita vážně ohrožuje obnovení populace po morových ranách, což se odrazilo v přísných trestech, kterými stíhali lid usvědčený z deviantních sexuálních praktik. Mužům i ženám usvědčených z homosexuality hrozilo upálení zaživa (Spencer in Pavljuk 2008).

Ve 14. století byla v Evropě jedinou přípustnou formou pohlavního styku soulož manžela s manželkou v misionářské poloze a jakékoliv jiné projevy sexuálního chování se postupně stávaly závažnými a obludnými hříchy. Od počátku 14. století se homosexualita začala dávat do souvislosti s magií a démonismem (Spencer in Pavljuk 2008).

V období renesance došlo ke znovuzrození antického kultu lásky nejen mužů k chlapcům, ale nalézáme zde také první příběh od časů Sapfó, který s pochopením mluví o lesbické lásce. Jde o 25. zpěv v díle italského renesančního básníka Ariosta Lodovica *Zuřivý Roland*, kde mladé Amazonce Bradamente ostříhají vlasy, a proto si ji pletou s bratrem- dvojčetem. V lese spící Amazonku začne vášnivě líbat

španělská princezna, a když se Bradamente přizná, že je děvče, princeznu to nijak neodradí, vezme si ji do paláce a zahrne šatstvem a šperky (Spencer in Pavljuk 2008).

V 16. století se v západní Evropě rychle šířil protestantismus. Tento náboženský směr ještě více zdůrazňoval, že všechny sexuální projevy mimo křesťanské manželství je třeba potlačovat. Ze záznamu z tehdejších soudních procesů se dozvídáme, že se začínají objevovat dva nové deviantní prvky- *transvestismus* a *lesbismus* (Spencer in Pavljuk 2008).

Zvláštní postavení měly v 17. a 18. století herečky, které si získaly obrovskou popularitu. V Anglii i Francii jim úřady tolerovaly i nezávazné převlíkání se do mužských šatů a bisexuální životní styl. Nejznámější francouzskou herečkou byla slečna de Maupin, která jako zpěvačka pařížské Opery hrávala mužské role. Během jednoho turné v přestrojení za muže svedla dívku a ta ji udala. Herečka byla odsouzena k trestu smrti, ale její popularita byla tak veliká, že ji podpořilo veřejné mínění a trest byl zrušen. Přísnost výše popsaných rozsudků vysvětluje americká profesorka Lillian Fadermanová tím, že se ženy dopustily čehosi, co jejich okolí zjevně bralo mnohem vážněji než pouhý sex s jinými ženami; převtělily se do muže. Osobovaly si tak řadu výsad, které normálně patřily jen mužům- soběstačnost, svobodu pohybu bez obtěžování, volnost při vstupu do řady profesí, které nebyly ženám přístupné. Teprve nárok nárok na mužské výsady ve spojení s předpokládaným spácháním určitých sexuálních úkonů, zvláště s použitím umělého penisu, zjevně vyvolával skutečný hněv (Faderman 2002: 62).

V 19. století soustředili lékaři svou pozornost na nalezení příčiny stejnopohlavní lásky a touhy, kterou pokládali za sexuální dysfunkci. Homoerotický vztah se do 18. století považoval za hřích proti Bohu, a tedy za morální a teologický nedostatek. Později se stal sexuálním prohřeškem, proti kterému stát stanovil zákony. A teď se měl stát medicínským a psychologickým defektem, který mohl lehce přerůst do duševní choroby (Spencer in Pavljuk 2008).

Ve druhé polovině 19. století začala psychiatrie a psychologie rozlišovat různé druhy sexuality, jejímž jediným cílem není rozmnožování. Tento proces vedl k vymezení sexuality mezi osobami stejného pohlaví jako specifického druhu perverze. Na konci 19. století se pak formuje současné pojetí homosexuality. Homosexualita se stává integrální součástí identity, která ve všech ohledech ovlivňuje jedincovo chování. Vzniká představa homosexuální osobnosti, která má charakteristické dětství, minulost a způsob života. Její sexualita je přítomna v každém rysu jednání. Nejde již o hřích, který má být potrestán či napraven, ale o přirozenost jedince (Fafejta 2004: 88).

Po první světové válce, ve dvacátých letech 20. století, se objevuje *nový typ ženy*, jež odmítala patriarchát i postavení matky v domácnosti, které znala z původní rodiny. Spojovala v sobě ohrožení tradičních hodnot i fascinující exhibicionismus. Byla považována za promiskuitní i téměř určitě bisexuální. Nosila kalhoty a měla krátký účes, což Kraft- Ebbing považoval za znaky lesbismu. V tomto období probíhala v newyorském Harlemu tzv. *Harlemská renesance*. Jednalo se o jedinečnou homosexuální, čistě afroamerickou subkulturu, která byla bouřlivým projevem uznání rovnoprávnosti *černých a bílých* lesbiček a homosexuálů (Spencer in Pavljuk).

V dnešní době můžeme homoerotické zaměření jako takové sledovat z několika úhlů pohledu. Postmoderní přístup je skeptický k biologickému základu homosexuality a pohlíží na lidskou sexualitu obecně jako na proměnlivou, podmíněnou kulturou a společností, rozmanitou a velmi individuální. Na přelomu 80. a 90. let se vytvořilo současné pojetí angloamerického termínu *queer*, který dnes vyjadřuje určitou hrdost a sounáležitost s vybranou komunitou, stejně jako názor, že rozdělení světa na *homosexuální* (neboli *gay a lesbický*) a *heterosexuální* je nedostačující s ohledem na rozmanitost sexuálních identit a komunit. *Queer* v dnešní době zastřešuje různé lidi, jež se chtějí odpoutat od kategorie a identit a snaží se přijmout sexualitu, která je proměnlivá a bez hranic (Rupp in Pavljuk 2008). Dalším vlivným proudem pocházejícím

z USA je *radikální feminismus*, jenž považuje heterosexuální strukturu napomáhající k přežívání mužské nadvlády a nahlíží na lesbismus jako na politické rozhodnutí ženy věnovat svou pozornost ženám místo mužům. Podle nich je to totiž cesta, jak se osvobodit od nadvlády patriarchální struktury manželství (Pavljuk 2008: 18).

2.4.3 Lesbické vztahy a rodičovství

Zatímco si pomalu zvykáme na to, že rodiny vždy netvoří matka, otec a děti a více či méně ochotně akceptujeme existenci rodin s jedním rodičem či modely rodin rozvedených, stále zůstávají hranice, které jsou vymezeny zcela jasně. Jejich kontury jsou přehledně vyznačeny imperativem povinné heterosexuality. Ta přirozeně páruje mužství se ženstvím a právě toto spojení je prezentováno jako ideální forma pro výchovu dětí. Rodiny tvořené dvěma lidmi stejného pohlaví se mohou zdát být tomuto ideálu protimluvem. Na jejich příkladu je však zároveň velmi dobře uchopitelná řada změn, které zejména v posledních desetiletích instituci rodiny tvarují a z nichž těmi nejčastěji jmenovanými jsou: odkládání manželství do pozdějšího věku, formování nových vzorců intimity, rozvolňování tradičních generových rolí či nárůst nesezdaných soužití (Možný in Nedbálková, Polášková 2004).

Rodina byla dlouho vnímána jako ztělesnění stálého elementu v jinak neustále pokračujícím tempu moderního pokroku. Sociálně vědné teorie však musejí reflektovat nesamozřejmost a sociálně konstruovanost této instituce. Koherentní pohled na rodinu v sociálně- vědní teorii není udržitelný stejně tak jako není udržitelný v každodenní realitě (Možný in Nedbálková, Polášková 2004).

Téma gay a lesbických rodin není jen jedním z kontextů rozmazávání a podryvání iluze tradičních kontur rodiny, ale dekonstruuje také tradiční konceptualizace samotného *gayství*. Ačkoliv instituce rodiny není v prostředí gay a lesbických komunit novým fenoménem, donedávna byla pojímána jako vědomá a pečlivě budovaná volba sociálního

společensví- domova, nahrazující biologické příbuzenské síť, které byly pro mnohé gaye a lesbické ženy *coming outem* narušeny či úplně zpřetrhány. Se slábnoucí silou heteronormality, a tudíž také s rostoucí akceptací alternativní sexuální a citové orientace, sílí poptávka po rovnosti, rozpoznání a uznání adresovaná ze strany homosexuálních žen i mužů. Gayové a lesbické ženy jsou rovněž stále sebevědomější v prosazování a uplatňování rodičovských kompetencí (Nedbálková, Polášková 2004: 1).

Co se týče počtu gayů a leseb hlásících se k rodičovství, rozsáhlé výzkumy *gay komunity* v USA referují, že rodičem je každá pátá lesba a každý desátý gay. V poslední dekádě se objevuje trend charakteristický nárůstem počtu dětí vychovávaných homosexuálními páry- nová je zejména skutečnost, že se tyto děti objevují v kontextu gay životního stylu, tzn. rodičovství gayů a lesbiček je plánované. V 90. letech se objevují první studie, kde jsou předmětem zkoumání právě děti z plánovaných lesbických rodin. K početí dítěte nejčastěji došlo cestou inseminace na klinice asistované reprodukce, popřípadě vlastní doma provedenou inseminací s použitím spermatu anonymního dárce (jen v malém množství případů došlo k otěhotnění heterosexuálním pohlavním stykem). Všechny zmíněné výzkumy dospěly k závěru, že děti vychovávané lesbickými matkami byly dobře adaptované a nevykazovaly psychické potíže ani znaky emočních poruch nebo poruch chování ve škole o nic častěji než děti z heterosexuálních rodin. Současně se ukázalo, že kvalita rodinných vztahů představuje ve vztahu k *well-being* dítěte důležitější faktor než samotná struktura rodiny (Nedbálková, Polášková 2004: 2).

Pro elementární zjednodušení můžeme rozlišovat dva základní modely gay a lesbických rodin a to podle způsobu, jakým stejnopohlavní partnerský pár k dítěti přišel. Hovoříme pak o rodinách s dětmi narozených v předchozích heterosexuálních manželstvích jednoho nebo obou rodičů a druhou variantu představují rodiny, do kterých se děti

plánovaně narodily či byly adoptovány poté, co rodiče veřejně deklarovali svou homosexuální orientaci (Nedbálková, Polášková 2004: tamtéž).

Odpůrci homosexuality přicházejí často s argumenty, které mají své zázemí v tradičně konzervativním předporozumění světu a jeho uspořádání. Od snadno vyvratitelných tvrzení o tom, zda jsou homosexuálové duševně zdraví, či zda jim zázemí rodiny neumožní bezrestné zneužívání svěřených dětí, se pozornost přesouvá spíše k diskuzím o tom, nakolik je pro vývoj dítěte jediným zdravým a přijatelným prostředím heterosexuální rodina. Jedním z důležitých argumentů, které se v souvislosti s neheterosexuálním rodičovstvím objevuje, je poukazování na absenci normativně genderovaného modelu komplementárně párujícího mužství s ženstvím. Bývá vznesena obava, zda bude gay nebo lesbický pár schopen poskytnout přiměřené vzory mužských a ženských rolí, které jsou tradičními očekáváními stále považovány za jediné zdravé rozdělení rolí v rodině. Role maskulinní je totiž jasně vázána na osobu biologického muže a role femininní na biologické ženy (Nedbálková, Polášková 2004: 4). V diskuzích a argumentačních střetech ohledně gay a lesbického rodičovství jsou vyjadřovány obavy z toho, že děti vychovávané v jednopohlavních párech bude homosexualita jejich rodičů bolestivým stigmatem. Tento aspekt je však spíše problémem společenské netolerance, nikoliv handicapem samotné homosexuální orientace či homosexuálních aktérů. Výzkumy opakovaně ukazují, že děti gay rodičů nevnímají žádné výraznější problémy ve vztazích se svými vrstevníky a většinou se samy považují za oblíbené v kolektivu (Nedbálková, Polášková 2004: 6).

3 EMPIRICKÁ ČÁST

3.1 METODOLOGIE VÝZKUMU

V této části bakalářské práce se zabývám terénním výzkumem, který jsem sama prováděla. Nastíním, jaké metody jsem pro sběr dat zvolila, jak celý výzkum probíhal a co bylo jeho cílem. Následně pak rozebírám postup analýzy dat výzkumu a samotné výsledky výzkumu.

3.1.1 Cíle, metody a postup výzkumu

Pro svou bakalářskou práci jsem zvolila *kvalitativní výzkum*. Jan Hendl ve své publikaci *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace* říká, že ho nelze jasně vymezit. Nejedná se o výzkum, který by využíval statistické metody, nejedná se pouze o práci s čísly (Hendl 2005: 50). Dále pak David Silverman ve své knize uvádí, že metody, které používají kvalitativní výzkumníci, dokazují rozšířené přesvědčení, že mohou zprostředkovat „hlubší“ porozumění společenským fenoménům, než by se získalo z čistě kvantitativních dat (Silverman: 2005: 20).

Cílem mého výzkumu je analýza a rozlišení *homosexuální orientace a homosexuálního chování* u žen.

Jako hlavní metodu jsem si zvolila *polostrukturované rozhovory*, které jsem s respondentkami prováděla. Polostrukturovaným rozhovorem rozumíme určitou střední cestu, jež se vyznačuje definovaným účelem, určitou osnovou a velkou pružností celého procesu získávání informací (Hendl 2005: 164). Zvolenou metodu jsem volila především kvůli informacím, které jsem chtěla primárně zjistit. Zajímaly mě hlavně názory a pocity respondentek. Jak říká Jan Hendl, tento typ dotazování má výhody v tom, že jednak je možné přezkoušet dotazovaného, jestli rozumí otázkám a navíc respondent může vyjádřit své subjektivní názory a pohledy, může navrhnout možné vztahy a větší kognitivní struktury. Navíc je možné tematizovat konkrétní podmínky situace respondenta (Hendl,

1997: 100). Důležité ovšem také je, aby se výzkumník odpoutal od svých vlastních zkušeností a předsudků, které pak mohou ovlivnit interpretaci získaných dat (Hammersley, Atkinson 1997: 101).

Než jsem začala provádět rozhovory, stanovila jsem si základní osnovu rozhovorů, tzn., připravila jsem si seznam otázek či okruhy, na které jsem se respondentek chtěla zeptat a které pro mě byly důležité. Podle toho, jakým směrem se pak rozhovory ubíraly, jsem kladla případné další doplňující otázky.

U dívek a žen s *homosexuální orientací* to byly otázky zejména týkající se samotným uvědoměním si odlišné sexuální orientace, reakcí jejich nejbližšího okolí- rodiny, přátel a spolupracovníků v zaměstnání. Zajímalo mě, jestli pociťují určitý handicap ze strany společnosti, jaká jsou jejich přátelství se ženami- heterosexuálkami a s muži jak heterosexuálními, tak homosexuálními.

U žen a dívek, které vykazují jisté *homosexuální chování*, byť jsou si jisté svou heterosexuální orientací, mě zajímala témata týkající se důvodu jejich homosexuálního chování- jejich možná tak trochu skryté tužby, důvody experimentu a došlo také na jejich rozpovídání se o jejich zkušenostech s muži.

Samotný výzkum započal v srpnu 2012 v Praze a trval do ledna 2013. Jako výzkumný vzorek se mi podařilo oslovit 15 dívek a žen, které svou homosexuální orientaci netají a 15 dívek a žen heterosexuálek, které i přesto jisté homosexuální chování vykazují. Věková kategorie žen byla od 20-50 let a co se týče dosaženého stupně vzdělání, i tady se nabízí celkem široké spektrum- mezi mými respondentkami byly jednak dívky z učiliště, tak ze středních škol, ale i dívky a ženy, které dosáhly vysokoškolského vzdělání. Se souhlasem respondentek byly rozhovory nahrávány na diktafon a následně přepsány. Při přepisu jsem ponechala původní verzi odpovědí, neupravovala jsem je do spisovné češtiny. Diktafon ležel volně na stole a nebyl přikládán informátorkám před obličej, aby bylo lépe rozumět. To by, dle mého názoru, vedlo k nepříjemnému

pocitu dotazované. Délka rozhovorů se většinou pohybovala okolo 30 – 45 minut. Místa setkání jsem vždy nechávala na respondentkách, aby pro ně prostředí bylo tím přirozeným a cítily se tak uvolněně. Dbala jsem samozřejmě také na etickou stránku výzkumu. Informátorky jsem seznámila, k jakému účelu budou naše rozhovory použity a absolutně respektovala jejich svobodu odmítnutí interview mi poskytnout. K žádné takové situaci ovšem nedošlo a k mému velkému překvapení respondentky nakonec souhlasily i s uvedením svých křestních jmen a věku.

3.1.2 Analýza dat a výsledky výzkumu

V této části práce postupně rozebírám otázky kladené respondentkám a uvádím zde také konkrétní znění odpovědí.

Pro svůj výzkum žen s homosexuální orientací jsem si připravila 14 základních otázek.

Jako první mě zajímalo, kdy a jak zjistily, že je jejich sexuální orientace jiná než heterosexuální. Jedenáct z patnácti dotazovaných dívek uvedlo, že k samotnému uvědomění si odlišné sexuální orientace došlo mezi 13. až 16. rokem života. Čtyři respondentky to pocítovaly odmalička. Takovým příkladem je Sylva, 23let: „ *Už odmalička jsem měla pocit, že jsem jiná. Kamarádila jsem se jen s klukama a měla jsem jako holka spíše klučičí zájmy - fotbal, hokej... Asi ve druhé třídě se mi líbil kluk, byla to taková dětská láska. Ale ve třetí třídě k nám přistoupila nová žákyně, která mě zaujala. Chtěla jsem se s ní kamarádit (do té doby jsem se s holkama nekamarádila) a vlastně se mi ta holka líbila až do devítky. Že mám jinou sexuální orientaci jsem zjistila kolem 13ti let, kdy všechny holky ze třídy měly už kluka nebo aspoň o nějakým básnily. Mě to vůbec nebralo, kluka jsem sice chtěla, ale ne proto, že bych si to přála od srdce, spíš proto, abych zapadla. Mně se v té době strašně líbila jedna zpěvačka, měla jsem o ní erotické sny. Svěřila jsem se nejlepší kamarádce, že se mi ta zpěvačka líbí. Ona mi na to řekla, že je to*

normální, že jí se taky líbí. Pak jsem jí řekla, že mně se líbí ale jinak než jí, že o ní mám erotické sny a že mě to vzrušuje. A tak jsem vlastně poprvé sama sobě přiznala, že jsem na holky.“

Druhá otázka se týkala toho, jestli si respondentky myslí, že je jejich sexuální orientace vrozená nebo je následkem špatné zkušenosti s muži. Třináct dívek odpovědělo, že jde jednoznačně o vrozenou záležitost, jedna dívka pak uvedla, že jde o zklamání se v mužích a Dáša, 27 let, říká, že: „*Řekla bych, že oboje. Můj současný partnerský vztah se ženou je určitě způsobený zčásti tím, že jsem nikdy nebyla v tomto směru ovlivňována rodinou a ani jsem nijak nepocítila společenský tlak. Také na to má vliv moje vysoce liberální myšlení. Vrozené předpoklady asi také hrají svou roli, jinak by mi žena prostě nevoněla. Jednoduše jsem se zamilovala a prožívám svůj život s člověkem, se kterým si rozumím a nepřemýšlím nad tím, proč to tak je, nebo jestli jsem učinila špatné rozhodnutí.*

Třetí otázka se zabývala heterosexuální zkušeností a tím, jak se u toho mé informátorky cítily. Dvanáct dívek říká, že heterosexuální zkušenosti mají, ovšem nikterak se jim to nelíbilo, cítily se nepřírozeně. Zbylé tři dotazované dívky pak uvádí, že heterosexuální zkušenost nikdy neměly a ani o ni nestojí. Kateřina, 50 let, uvádí: „*Ano, měla jsem zkušenost s muži, ovšem necítila jsem s nimi dobře. Neměla jsem ani orgasmus. Amatéri.*“

Ve čtvrté otázce jsem se ptala, v čem je ženy přitahují více než muži. Všech patnáct respondentek uvedlo, že naprosto vším- počínaje vzhledem, empaticností, něžností a také tím, že si ženy nemyslí, že jsou pány tvorstva. Markéta, 27 let, říká: „*Ženy jsou zkrátka nádherná stvoření. Jsou hezčí nejen myšlením, ale i praktičností. Legrační trochu je, že se mi vždy líbily modrooké blondýny, ale doma mám brunetu se zelenýma očima. V některých ohledech nezapřu chlapa- koukám na prsa a zadek.*“

Pátá otázka se týkala ženského kolektivu. Jedenáct respondentek říká, že se cítí být jeho součástí. Tři dívky uvedly, že jak kdy a jedna dívka v tom nevidí rozdíl- cítí se jak v ženském, tak i mužském kolektivu stejně.

V šesté otázce mě zajímalo, jestli se v rodinách dotazovaných vyskytují další jedinci s homosexuální orientací. Pět dívek v rodině žádného homosexuála nemá a současně také pět dívek uvedlo, že homosexuálně orientovaného jedince doma mají- jedná se o bratrance či tetu. Zbytek respondentek si pak není ničeho vědoma, ovšem Eva, 26 let, říká, že: *„U nás v rodině ne, ale můj otec žije s přítelkyní, která má homosexuálního syna.“*

V sedmé otázce jsem se pak pokusila odkrýt určité stereotypy charakteristické pro homosexuální muže, podle kterých se mezi sebou poznávají. Zde mi všech patnáct dívek odpovědělo, že pro valnou většinu lesbiček je skutečně typický krátký sestřih, košile, mužská chůze a hrubý hlas. Dodaly ale zároveň, že je to velmi zavádějící, že záleží, jak si to ty dvě ženy mezi sebou nastaví a že se tím nemůžeme vždy řídit. Bára, 30 let: *„ Existuje ale spoustu opravdu krásných leseb, kterými by neopovrhl ani Brad Pitt. Na druhou stranu, často potkáte vzhledem typickou lesbu, která by se ženy nikdy nedotkla. Moc bych tedy na tyto stereotypy nespolehala.“*

Osmá otázka se týkala vztahu mých respondentek s heterosexuálně orientovanými muži a homosexuálně orientovanými muži. Zde se všechny kromě jedné dívky shodly, že jak s muži- heterosexuály, tak s muži- homosexuály mají vztahy vynikající. Kristýna, 22 let: *„ S klukama heterákama vycházím skvěle, chodíme spolu balit holky.“*

V deváté otázce mě zajímalo, zdali by respondentky byly ochotné přijít do jiného stavu s mužem, který by sloužil pouze jako dárce spermatu a ony by dál vychovávaly své dítě se svou partnerkou. Jedenáct z dotazovaných mi odpovědělo, že ano- přesně to mají v plánu, z toho dvě ženy uvedly, že by stály o to, aby se dítě stýkalo s biologickým otcem,

pokud by o to stál. Dvě dívky tvrdily, že na tuto variantu by nikdy nepřistoupily a zbylé dvě pak nad tím zatím ještě neuvažovaly.

Desátá otázka se týkala jejich postoje k adopci. Zde jedenáct dívek uvedlo, že ji podporují a jsou pro její legalizování. Věra, 33 let, říká: *„Adopce je skvělý způsob, jak udělat svět krásnější pro více lidí. Druhá stránka věci je přístup státu a jeho způsob při výběru rodičů, schvalování a kontrolování celého procesu. Rozhodování o adopci by mělo být vždy individuální záležitostí, za předpokladu používání zdravého selského rozumu.“* Tři respondentky k tomu zastávají postoj neutrální a zbylá jedna ji bere jako to poslední možné řešení.

V jedenácté otázce jsem se ptala na postoj okolí - lidé v práci/ ve škole, jestli mé informátorky cítí nějaký handicap. Jedenáct žen uvedlo, že se setkávají s tolerancí a až překvapivě pozitivními reakcemi. Jako například Zdena, 33 let: *„Handicap vzhledem k mé odlišné sexualitě jsem nikdy necítila. Naštěstí žijeme v době, kdy se netrestá homosexualita, ale v pracovním prostředí se netoleruje otevřená homofobie. Ovšem podotýkám, že nemám zkušenosti z českých firem, ale z multikulturního prostředí. A nakonec, myslet si může každý cokoliv. Naštěstí!“* Tři ženy pak uvedly, že občas došlo v předešlém zaměstnání k nějaké nejnepříjemné poznámce, a tak to v té nynější práci raději tají. Pro 40ti letou Renátu je to téma trochu traumatizující: *„ Ano, handicap jsem v mládí pocítila mnohokrát a řeknu vám, nechápu to. Lidí umějí být pěkný prasata. Člověk se chová slušně a jenom proto, že je tak trochu jinej, byť to na veřejnosti svým chováním nijak nedemonstruje, dostává to sežrat. Mnohokrát jsem prošla šikanou a diskriminací. Dnes ve svém věku si naštěstí už společnost vybírám, tak to tolik nepocítuji.“*

Dvanáctá otázka se týkala registrovaného partnerství- jestli jsou mé respondentky zastánkyněmi či odpůrkyněmi. Devět z dotazovaných jsou jednoznačně pro uzavření tohoto svazku. Dvě dívky neví, dvě respondentky uvedly, že by registrované partnerství rády uzavřely tam, kde je to rovnocenné a Pavlína, 25 let, říká: *„ Jsem jednoznačný odpůrce.*

Je to jen potvrzení toho, že homosexuální vztahy jsou něco míň. Proto podporuji zavedení manželství i pro stejnopohlavní páry.“

Třináctá, předposlední otázka, se zabývala tím, jestli mají informátorky své skutečné kamarády spíše mezi ženami nebo spíše mezi muži. Deset respondentek uvedlo, že své nejlepší kamarádky mají jasně mezi ženami. Čtyři říkají, že je to půl na půl a jedna dívka odpověděla, že má více kamarádek mezi ženami, ale že její nejlepší kamarád je paradoxně muž.

V poslední, čtrnácté otázce mě zajímalo, jestli by dívky byly schopné mít pohlavní styk s heterosexuálním mužem, pokud by v daném momentě plnily status nezadané. Zde jsou výsledky poměrně těsné. Sedm informátorek mi sdělilo, že ano, jednalo by se tak především ve stavu opilosti, kdy by jim alkohol dodal na kuráži. Pět dívek uvedlo, že ne, nikdy- jednou z nich je právě Magda, 21 let: „*Rozhodně ne. Nikdy a za žádných okolností už sex s mužem nechci.*“ Tři ženy tvrdily, že nad tím zatím nebyly nuceny přemýšlet.

Výzkum s dívkami a ženami- heterosexuálkami, které za určitých podmínek vykazují homosexuální chování, byl poněkud jednodušší. Oslovila jsem 15 dívek a žen ve věkovém rozmezí 20- 50 let a ptala se jich, co je vede k tomu, aby se za určité situace chovaly jako *lesbičky*.

Všechny mi odpověděly velice prostě- za jejich tzv. *homosexuálními úlety* stojí alkohol jako podpůrný prostředek, touha zkusit něco nového, svým způsobem šokujícího a neobvyklého. Mnohdy za tím stojí i sázka, tzv. *hecování* se třeba i s partnerem. Respondetky mi odsouhlasily, že se vždy musí jednat o kamarádku, nikoliv o někoho cizího, koho by zrovna potkaly ten večer na baru. O své kamarádce musí vědět, že je svým způsobem fyzicky přitahuje, ví o ní, že je půvabná.

Liliana, 24 let: „*Od 15ti let mám svou nejlepší kamarádku, seznámily jsme se na gymplu a obě jsme věděly, že jsme oblíbené a že se klukům*

líbíme. Mně se ona taky líbila, ale nikdy jsem na ní nekoukala jako na objekt své touhy, prostě mám pěknou kamarádku. Na maturitním večírku jsme se celá třída opila a my dvě to prostě zkusily. Líbaly jsme se. Byla to zábava, ale nic víc to pro mě neznamenalo, jsem šťastně zadaná se svým partnerem.“

Petra, 28 let: „Studuji na umělecké škole a pohybovat se mezi homosexuály je pro mě takřka denní chleba. Pro takové prostředí je to, myslím, celkem příznačné. Jednou v létě jsme vyrazili celá parta stanovat. Samozřejmě padla nějaká ta zelená a holky - lesbičky mě zhecovaly, ať to zkusím - líbat se se ženou, že prý je to krásný. Do té doby jsem žádný obdobný zážitek nezažila, tak jsem si - klasicky posilněna alkoholem - řekla proč ne. A nelíbilo se mi to vůbec. Ráno to pak bylo trochu trapný, holky lesbičky se mi smály.“

Po dokončení výzkumu mě napadlo zeptat se také pár svých mužských kamarádů, co si o *lesbičkách* a ženách heterosexuálech, které mají občas tendenci k homosexuálnímu chování, myslí.

Honza, 26 let, mi sdělil: „Líbí se mi sledovat dvě ženy ve filmech, kterých mám poměrně širokou škálu. Rozvíjí to mou sexuální fantazii a říkám si, jestli by mezi sebe někdy nechtěly vzít.“

Luboš, 24 let: „Vzhledem k tomu, že jsem z malého města, tak tady lesbické holky svou sexualitu moc nedávají na odiv, nevím o nikom v mém okolí (byť takové zákonitě musí existovat). Jejich chování bych považoval za průměrně dívčí (díky tomu, že to není vidět), proti srsti mi to není, je to přirozená sexualita, kterou si člověk (asi většinou) nevybírání (může to být taky jen období nějakýho vzdoru, nějaký svojí identity, kdy si to holka vyzkouší a pak toho nechá) a když jsem takhle v Plzni někde nějaký pár holek potkal, tak mě to lehce zaujalo, asi jsem se tím směrem v hospodě podíval víckrát, než bych se podíval, kdyby tam seděl heterosexuální pár, ale nevařila se mi krev ani v euforii, ani vztekem.“

Tomáš, 29 let: „Na lesbičky koukám jako na ženy, u kterých nemám šanci. Obecně homosexualitu toleruju, takže na ně nekoukám jako na exponáty z bezejmenného obludária. A když to vezmu čistě po sexuální stránce, tak musím uznat, že dvě ženský v posteli jsou hezká představa.“

3.2 SHRNU TÍ VÝZKUMU A JEHO VÝSLEDKŮ

Homosexuálně orientované ženy

Z mého výzkumu vyplývá, že mluvíme-li u homosexuálně orientovaných žen o tom, kdy ony samy zjistily svou pravou identitu, jedná se převážně o 10. - 16. rok života. Respondentky se shodují, že se svou odlišnou sexuální orientací už narodily. Přiznávají heterosexuální zkušenost a dodávají, že se jim to nelíbilo, cítily se nepřírozeně. Všechny dotazované uvedly, že rozhodujícím jmenovatelem pro posuzování ženské krásy je vzhled a ženy obdivují především pro jejich vlastnosti, jako jsou něžnost, empatie a vstřícnost. Cítí se být bezesporu nedílnou součástí ženského kolektivu a homosexuálně orientovaní jedinci se vyskytují u pěti informátorek. Všech patnáct dívek a žen také potvrdilo, že *lesbické* stereotypy jako jsou krátké vlasy, mužská chůze a hrubý hlas sice existují, ale že se na ně v žádném případě nedá spoléhat. Vztahy jak s heterosexuálně orientovanými muži, tak i s muži- homosexuály pěstují vynikající a mají mezi nimi velmi dobré kamarády. Do jiného stavu by s mužem, který by sloužil jako dárce spermatu, byly ochotné přijít a dokonce o tom také reálně uvažují. Postoj k adopci zaujímají mé respondentky kladný. Postoj lidí v práci či ve škole vůči své osobě nezaznamenávají negativní, naopak je těší překvapivé pozitivní reakce a zvědavost některých kolegů či spolužáků. Většina mých respondentek také souhlasí s registrovaným partnerstvím a své skutečné kamarády nacházejí spíše mezi ženami. K otázce pohlavního styku s mužem- heterosexuálem, pokud by v daný moment plnily status nezadané, odpověděla polovina dívek, že ano, pokud by za tím stál alkohol.

Aspekty homosexuálního chování u heterosexuálních žen

V této části výzkumu pro mě výsledky nebyly nikterak překvapivé a nepřicházím s žádným novým zjištěním. Mé respondenty vykonávají a berou své občasné homosexuální chování jako druh legrace a k takovým momentům dochází jen občasně- většinu za přítomnosti alkoholu či jiných omamných drog.

4 ZÁVĚR

Tato práce byla zaměřena především na homosexuálně orientované ženy ve srovnání se ženami - heterosexuálkami, které vykazují v neobvyklých situacích homosexuální chování.

V teoretické části jsem stručně definovala, co vše je důležité pro utváření sexuální identity, jak jedinec sám svoji identitu vnímá. V kapitole *Pohlaví a Gender* jsem popsala poruchy sociálně- kulturního osvojení genderové role a identity a definuji homosexuální *odchyly*. V další kapitole *Heterosexualita vs. Homosexualita* jsem vymezila vnímání heterosexuality jako takové a následné vnímání homosexuality v nezápádní společnosti s odkazem právě na společnost západní. V kapitole *Partnerské vztahy lesbických žen* jsem provedla komparaci heterosexuálního a homosexuálního partnerství, poukázala jsem na milostné vztahy mezi ženami z historické perspektivy a zabývala jsem se také otázkou rodičovství v lesbických vztazích.

V části věnované empirickému výzkumu byl popsán cíl, metodologie a postup výzkumu. Následně byly zpracovány jednotlivé otázky a závěrečně shrnuty získané poznatky z analýzy dat.

Je potěšujícím zjištěním, že homosexualita už není v České republice takovým tabu, nebudí jednoznačné odsouzení, ani pohoršení. Česká gay a lesbická komunita je čím dál více zastoupena generacemi, které nepamatují a mnohdy ani zprostředkovaně neznají časy, kdy byli homosexuálové pronásledováni tajnou bezpečností a kdy nemohly oficiálně existovat žádné gay podniky a organizace.

5 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BERLINER, A. K.: 1987 - *Sex, sin and the church: The dilemma of homosexuality*. Journal of Religion and Health.

BIBLE SVATÁ: 2009 - *Písmo svaté Starého a Nového zákona*. Praha: Portál.

BOURDIEU, P.: 2000 - *Nadvláda mužů*. Praha: Karolinum.

EVANS- PRITCHARD, E. E.: 1951 – *Kinship and Marriage among the Nuer*. Oxford: Oxford University Press.

FADERMAN, L.: 2002 – *Krásnější než láska mužů. Romantické přátelství a láska mezi ženami od renesance až po současnost*. Praha: One Woman Press.

FAFEJTA, M.: 2004 – *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. Věrovany: Nakladatelství Jana Piszkiwicz.

FRAYSER, S. G.: 1999 – *Human Sexuality: The Whole Is More Than the Sum of Its Parts*. In: Suggs D. N., Miracle A., W. eds. *Culture, Biology and Sexuality*. Athens: The University of Georgia Press: 1-16.

GIDDENS, A.: 1999 – *Sociologie*. Praha: Argo.

GOFFMAN, E.: 2003 – *Stigma*. Praha: Sociologické nakladatelství Slon.

HAMMERSLEY, M., ATKINSON, P.: 1997 – *Etnography: Principles in Practice*. London: Routledge.

HENDL, J.: 1997 - *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Praha: Karolinu.

HENDL, J.: 2005 - *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál.

JANOŠOVÁ, P.: 2000 – *Homosexualita v názorech současné společnosti*. Praha: Karolinum.

MACPIKE, L.: 1989 – *There´s Something I´ve Been Meaning to Tell You*. Tallahassee: Naiad Press.

NEDBÁLKOVÁ, K.: 2003 – Proměny veřejného prostoru gay a lesbické subkultury. In: Szaló, C., Nosál, I. eds. *Mozaika v re- konstrukci. Formování sociálních identit v současné střední Evropě*. Brno: Masarykova univerzita: 73- 90.

NEDBÁLKOVÁ, K., POLÁŠKOVÁ E.: 2004 – Gay a lesbické rodiny. In: Heller D., Procházková J., Sobotková I., eds. *Psychologické dny 2004: Svět žen a svět mužů: polarita a vzájemné obohacování: sborník z příspěvků z konference Psychologické dny*. Olomouc: Univerzita Palackého. 1-8.

OAKLEYOVÁ, A.: 2000 – *Pohlaví, gender a společnost*. Praha: Portál.

PAVLJUK, D.: 2008 – *Partnerské vztahy lesbických žen*. Diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého.

PROCHÁZKA, I.: 2002 – *Coming- out*. Brno: STUD.

RENZETTI, C. M., CURRAN D. J.: 2003 – *Ženy, muži a společnost*. Praha: Karolinum.

SCHULTZ, E. A., LAVENDA R., H.: 1990 – *Cultural Anthropology: A Perspective on Human Condition*. New York: West Publishing Company.

SILVERMAN, D.: 2005 - *Ako robiť kvalitatívny výskum -Praktická príručka*. Boskovice: Albert.

SKUPNIK, J.: 2010 – *Antropologie příbuzenství: Příbuzenství, manželství a rodina v kulturně antropologické perspektivě*. Praha: Slon.

VRHEL, F.: 2002 – *Antropologie sexuality: Sociokulturní hledisko*. In: Malina J., ed. *Panoráma biologické a sociokulturní antropologie*. Brno: Masarykova univerzita a nakladatelství a vydavatelství Nauma: 9-43.

6 RESUMÉ

This thesis „*Sexual Identity: Homosexual Orientation vs. Homosexual Behaviour*“ presents a study about sexual identity and gender.

The first part is a theoretical text which describes the main points of sexual identity, mainly seeing the differences between being a heterosexual and being a homosexual oriented person- their long and difficult process of realization who they really are. Also, I took a look at the history of homosexuality; focused on the relationship between lesbians- what kind of advantage and disadvantage society can bring them.

The second part is an empirical research referring to see the differences between homosexual oriented person and heterosexual oriented person acting like a homosexual in unusual situations. I took a research by a semi-structured interview consists of 15 young homosexual and heterosexual respondents set by women.